

جلسه اول ۱۳۸۹/۱۲/۱۴

سرفصل درس حسابداری میانه عبارتند از:

- ✓ شرکت های سهامی
- ✓ اوراق قرضه
- ✓ سرمایه گذارها
- حسابداری مدارک ناقص

شرکتهای عبارتند از:

- ۱- شرکتهای بامسئولیت محدود
- ۲- شرکتهای سهامی
- ۳- شرکتهای تضامنی
- ۴- شرکتهای تعاونی
- ۵- شرکتهای نسبی
- ۶- شرکتهای مختلط سهامی
- ۷- شرکتهای مختلط غیرسهامی

شرکتهای سهامی نوعی از شرکتهای هستند که سرمایه آنها به سهام تقسیم شده و مسئولیت هر یک از سهامداران محدود به ارزش اسمی شان می باشند.

از خصوصیات شرکتهای سهامی می توان به عمر نامحدود آنها ، مسئولیت محدود سهامداران و سهولت در تامین منابع مورد نیاز اشاره نمود اینگونه شرکتهای لحاظ تشکیلاتی به دودسته عام و خاص تقسیم بندی می شوند

شرکتهای سهامی عام :

آن دسته از شرکتهای سهامی هستند که بخشی از سرمایه مورد نیاز توسط موسسین و بخشی از طریق عرضه به عموم تامین می گردد و حداقل سرمایه مورد نیاز برای تشکیل شرکتهای سهامی عام ۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال می باشد

شرکتهای سهامی خاص :

نوعی از شرکتهای سهامی هستند که سرمایه مورد نیاز بایستی توسط موسسین تعهد و پرداخت گردد آنها حق عرضه سهام به عموم را ندارند حداقل سرمایه مورد نیاز برای شرکتهای سهامی خاص معادل ۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال و حداقل تعداد یا سهامدار در شرکتهای سهامی خاص ۳ نفر می باشد اینگونه شرکتهای حق صدور اوراق قرضه نیز ندارند برای اینگونه شرکتهای (سهامی خاص) سقفی نیز جهت ارزش اسمی سهام در نظر گرفته شده است .

حسابداری شرکتهای سهامی عام :

اینگونه شرکتهای می توانند سرمایه مورد نیاز خود را از طریق :

الف : پذیره نویسی سهام

ب : فروش نقدی سهام

ج : در قبال دریافت دارائی یا خدمات تامین نمایند

حالت اول (پذیره نویسی سهام):

در این حالت موسسین موظفند حداقل ۲۰٪ سرمایه مورد نیاز شرکت را تعهد نموده و ۳۵٪ مبلغ تعهد شده را بصورت نقد یا غیر نقد پرداخت نمایند لازم به توضیح است در مرحله پذیره نویسی این تنها موسسین هستند که می توانند آورده غیر نقد نیز داشته باشند البته این آورده بایستی به تأیید کارشناس رسمی دادگستری رسیده باشد.

ثبت حساب آن به شرح زیر است :

بانک شرکت در شرف تاسیس ××

تعهد شرکت در شرف تاسیس ××

سرمایه سهام عادی و پذیره نویسی شده ××

ثبت بابت پذیره نویسی سهام توسط موسسین**مثال :**

$$۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ \times ۲۰\% = ۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰ \quad ۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰ \times ۳۵\% = ۷۰,۰۰۰,۰۰۰$$

تعهد صاحبان سهام $۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۷۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۱۳۰,۰۰۰,۰۰۰$

بانک شرکت در شرف تاسیس ۷۰,۰۰۰,۰۰۰

تعهد شرکت در شرف تاسیس ۱۳۰,۰۰۰,۰۰۰

سرمایه سهام عادی و پذیره نویسی شده ۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰

هزینه های تاسیس :

در زمان پذیره نویسی سهام و مادامی که هنوز شرکت در اداره ثبت شرکتها تأیید و به ثبت نرسیده حق برداشت از حساب بانک شرکت در شرف تاسیس وجود ندارد، بنابراین هرگونه هزینه ای از جمله هزینه چاپ گواهی سهام بایستی موسسین شخصا این هزینه ها را پرداخت نمایند.

ثبت حساب آن به شرح زیر است :

هزینه های تاسیس ××

بستانکاران موسسین ××

ثبت بابت پرداخت هزینه های تاسیس**پذیره نویسی سهام توسط عموم :**

شرکت های سهامی عام می توانند بخشی از سرمایه مورد نیاز خود را از طریق عرضه سهام به عموم تامین نماید بطوری که عموم نیز موظفند ۳۵٪ مبلغ تعهد شده را فقط و فقط بصورت نقد بحساب شرکت در شرف تاسیس واریز نمایند.

ثبت حساب آن بشرح زیر است

بانک شرکت در شرف تاسیس ××

تعهد صاحبان سهام ××

×× سرمایه سهام عادی پذیره نویسی شده
ثبت بابت پذیره نویسی سهام توسط عموم

$$۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰ \times ۳۵ = ۲۸۰,۰۰۰,۰۰۰ \quad ۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۲۸۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۵۲۰,۰۰۰,۰۰۰$$

بانک شرکت در شرف تاسیس ۲۸۰,۰۰۰,۰۰۰

تعهد صاحبان سهام ۵۲۰,۰۰۰,۰۰۰

۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰ سرمایه سهام عادی پذیره نویسی شده

ثبت بابت پذیره نویسی سهام توسط عموم

تشکیل شرکتهای سهامی :

پس از آنکه بخشی از سرمایه توسط موسسین و بخشی از سرمایه توسط عموم تامین گردید موسسین موظفند اولین مجمع راتحت عنوان مجمع عمومی ، موسسین را دعوت نموده تاضمن آنکه اساسنامه شرکت به تائید صاحبان سهام می رسد. اولین مدیریامدیران و بازرسان شرکت نیز انتخاب گردند پس از آن صورتجلسه ای از مجمع تهیه وبه همراه سایر مدارک مورد نیاز جهت ثبت نهائی به اداره ثبت شرکتهار سال می گردد که اداره ثبت شرکتهاپس از بررسی مجوز تاسیسن و افتتاح شرکت را صادر می نماید.

لازم به توضیح است در این مرحله به دلیل دریافت دفاتر قانونی تمامی رویدادهای ثبت شده به این دفاتر منتقل می گردد بطوری که در دفاتر غیر رسمی یا موسسین ثبتهای انجام شده بسته شده و در دفاتر قانونی ایجاد می گردند.

مجامع عمومی به سه شکل عبارتند از:

۱- مجمع عمومی موسسین

۲- مجمع عمومی عادی یا سالیانه

۳- مجمع عمومی فوق العاده

ثبت حسابداری آن به شرح ذیل است :

بانک شرکت در شرف تاسیس

×	×
---	---

تعهد صاحبان سهام

×	×
---	---

بستانکاران موسسین

×	×
---	---

سرمایه سهام عادی پذیره نویسی شده

×	×
---	---

هزینه تاسیس

×	×
---	---

ثبت در دفاتر قانونی

××	سرمايه سهام عادی پذیره نویسی شده
××	بستانکاران موسسین
××	بانک شرکت در شرف تاسیس
××	تعهد صاحبان سهام
××	هزینه تاسیس

ثبت در دفاتر پلمپ شده :

××	بانک
××	تعهد صاحبان سهام
××	سرمايه سهام عادی پذیره نویسی شده
××	هزینه تاسیس
××	بستانکاران موسسین
××	بستانکاران موسسین
××	بانک

✓ ۵- مطالبه بخش یا تمامی ازمانده تعهد صاحبان سهام

مطابق با آنچه مشخص شده برای سهامداران آنها موظفند در زمانی که شرکت تمام یا بخشی ازمانده تعهد آنها را مطالبه می نماید ظرف مدت مقرر بدهی خود را به حساب شرکت واریز نمایند
در حسابداری در دو زمان شامل زمان مطالبه و زمان دریافت وجوه به شرح زیر ثبت می نمائیم

۱- ثبت حساب در زمان یک (زمان مطالبه) بشرح ذیل :

××	بدهکاران صاحبان سهام
××	تعهد صاحبان سهام
	<u>ثبت بابت مطالبه بخش یا تمام مانده تعهد</u>

۲- ثبت حساب در زمان دو (زمان دریافت وجوه)

××	بانک
××	بدهکاران صاحبان سهام
	<u>ثبت بابت پرداخت بدهی توسط سهامداران</u>

*بدهکاران یک دارائی است ولی تعهد صاحبان سهام در سرمايه گزارش می شود

مثال : شرکت سهامی البرز برای تشکیل نیاز به سرمایه ای معادل ۳,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال دارد. سایر اطلاعات بشرح ذیل است

- ۱ - موسسین ۲۰٪ از سرمایه مورد نیاز را تعهد نموده و ۴۰٪ آن بصورت آورده نقدی و غیر نقدی پرداخت نمودند بطوری که ارزش کارشناسی زمین که موسسین بعنوان آورده غیر نقدی به شرکت آورده بودند معادل ۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال بوده .
- ۲ - هزینه های تاسیس متحمل شده توسط موسسین معادل ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال می باشد
- ۳ - باقیمانده سرمایه مورد نیاز از طریق عرضه آن به عموم تامین گردید. آنهایی که ۴۰٪ از مبلغ تعهد شده را بصورت نقد بحساب شرکت واریز نمودند
- ۴ - شرکت در اداره ثبت شرکتها تائید نهائی گردید و دفاتر قانونی جهت ثبت رویدادهای مالی دریافت نمود.
- ۵ - نیمی از مانده تعهد صاحبان سهام مطالبه و تمامی سهامداران ظرف مهلت مقرر شده بدهی خود را بحساب جاری شرکت واریز نمودند.

مطلوب است انجام کلیه ثبت های لازم در دفاتر موسسین و قانونی .

$$3,000,000,000 \times 40\% = 1,200,000,000 \text{ آورده موسسین}$$

$$3,000,000,000 \times 60\% = 1,800,000,000 \text{ تعهد صاحبان سهام}$$

$$1,800,000,000 \times \frac{1}{2} = 900,000,000 \text{ } 50\% \text{ دوم}$$

	بانک
۱,۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	
۱,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰	تعهد صاحبان سهام
۵۰,۰۰۰,۰۰۰	زمین
۳,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	سهام عادی پذیره نویسی شده
۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	هزینه های موسسین
۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	بستانکاران موسسین
۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	بستانکاران موسسین
۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	بانک
۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰	بدهکاران صاحبان سهام
۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰	تعهد صاحبان سهام
	<u>ثبت بابت مطالبه بخش یا تمام مانده</u>
۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰	بانک
۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰	بدهکاران صاحبان سهام

ثبت بابت پرداخت بدهی توسط سهامداران

۳,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه سهام پذیره نویسی شده
۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	بستانکاران موسسین
۱,۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	بانک موسسین
۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	هزینه تاسیس
۵۰,۰۰۰,۰۰۰	زمین
۱,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰	تعهد صاحبان سهام

ثبت بابت بستن دفاتر موسسین و انتقال به دفاتر قانونی

امتناع یا عدم پرداخت تعهد

چنانچه سهامداران پس از مطالبه تمام یا بخشی از تعهدات در مورد مقرر خود عمل نمایند چهار حالت زیر وجود دارد.

- ۱- کل مبلغ پرداخت شده به نفع شرکت ضبط می گردد.
- ۲- معادل مبلغ پرداخت شده برای آنها سهام صادر می گردد.
- ۳- سهام آنها در بازار فروخته شده و پس از کسر هزینه های متفاوت باقیمانده به آنها عودت می گردد.

مطابق ماده ۳ قانون تجارت چنانچه سهامداران در موعد مقرر بدهی خود را پرداخت نمایند شرکت سهامی موظف است برای اینگونه سهامداران که اصطلاحاً سهامداران بد حساب قلمداد می گردند اخطاریه ارسال نموده و به آنها مهلت یکماهه دهد چنانچه در مهلت مقرر نیز بدهی شان را پرداخت نمایند شرکت می تواند سهام آنها را از طریق بورس یا خارج از بورس به فروش رسانیده پس از کسر هزینه های متعارف شامل هزینه فروش مجدد سهام و خسارت دیرکرد باقیمانده را به آنها پرداخت نماید ثبت های حسابداری آن بشرح زیر است .

××	بدهکاران صاحبان سهام
××	تعهد صاحبان سهام
	<u>ثبت بابت مطالبه تمام یا بخشی از تعهدات</u>

××	بانک
××	بدهکاران بد حساب
	<u>ثبت بابت وصول بخشی از مطالبات و عدم دریافت باقیمانده</u>

	الف : پس از اخطاریه بدهی خود را می پردازند
××	بانک
××	بدهکاران بد حساب
××	درآمد مالی (بهره)
	<u>ثبت بابت وصول مطالبات پس از اخطاریه</u>

پس از اخطاریه نیز بدهی خود را پرداخت نمایند بشرح ذیل سند صادر می گردد.

بدهکاران بد حساب	××
بانک	××
<u>ثبت بابت هزینه های فروش مجدد سهام</u>	

بانک	××
بدهکاران بد حساب	××
درآمد مالی (بهره)	××
بستانکاران متفرقه	××
<u>ثبت بابت فروش مجدد سهام</u>	

مثال : با توجه به اطلاعات مثال پیش گفته چنانچه شرکت در مرحله دوم باقیمانده تعهد صاحبان سهام را مطالبه نماید و تمامی سهامداران بجز دارنده گان ۳۰,۰۰۰ سهم تا ابتدای خرداد ماه بدهی خود را پرداخت نمایند و شرکت برای آنها اخطاریه ای ارسال نماید و به آنها مهلت یکماهه دهد که پس از اخطاریه دارنده گان ۱۰,۰۰۰ سهم دیگر نیز بدهی خودشان را همراه با خسارت دیر کرده حساب شرکت واریز نمودند شرکت برای فروش مجدد سهام سهامداران بد حساب هزینه ای معادل ۱,۰۰۰,۰۰۰ ریال پرداخت نمود و سهام آنها را به قرار هر سهمی ۹,۶۰۰ ریال به فروش رسانید.

مطلوب است انجام کلیه ثبت های لازم با فرض آنکه ارزش اسمی پس از دو ماه هر سهم ۱۰,۰۰۰ ریال و شرکت بدهی خود را نیز به سهامداران بد حساب پرداخت نموده باشد (نرخ بهره رسمی در بازار ۱۲٪) فرض گردد.

تعهد صاحبان سهام	
۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰

بدهکاران صاحبان سهام	
۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰

بدهکاران صاحبان سهام ۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰

تعهد صاحبان سهام ۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰

ثبت بابت مطالبه تمام یا بخشی از تعهدات

$$\underbrace{۳۰,۰۰۰ \times ۱۰,۰۰۰}_{\text{ارزش اسمی سهم}} = ۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰$$

$$۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰ \times ۳۰\% = ۹۰,۰۰۰,۰۰۰ \text{ جمع پرداخت نشده}$$

بانک ۸۱۰,۰۰۰,۰۰۰

بدهکاران بد حساب ۹۰,۰۰۰,۰۰۰

بدهکاران صاحبان سهام ۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰

ثبت بابت وصول بخشی از مطالبه و عدم دریافت باقیمانده

$$۱۰,۰۰۰ \times ۱۰,۰۰۰ = ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰$$

$$۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ \times ۰.۳ = ۳۰,۰۰۰,۰۰۰$$

$$۳۰,۰۰۰,۰۰۰ \times (0.۱۲ + 0.۰۴) \times \frac{1}{12} = ۴۰۰,۰۰۰$$

افرادی که پس از اخطاریه بدهی خود را می پردازند

بانک ۳۰,۴۰۰,۰۰۰

درآمد مالی (بهره)

بدهکاران بد حساب

ثبت بابت وصول مطالبات پس از اخطاریه

۴۰۰,۰۰۰

۳۰,۰۰۰,۰۰۰

بدهکاران بد حساب	
۳۰,۰۰۰,۰۰۰	۹۰,۰۰۰,۰۰۰
۶۱,۰۰۰,۰۰۰	۶۰,۰۰۰,۰۰۰
	۱,۰۰۰,۰۰۰
۹۱,۰۰۰,۰۰۰	۱۵۱,۰۰۰,۰۰۰

$$۶۰,۰۰۰,۰۰۰ \times 0.۱۶ \times \frac{2}{12} = ۱,۶۰۰,۰۰۰$$

پس از اخطاریه نیز بدهی خود را پرداخت ننمایند

بدهکاران بد حساب ۱,۰۰۰,۰۰۰

۱,۰۰۰,۰۰۰

بانک

ثبت بابت هزینه های فروش مجدد

$$۲۰,۰۰۰ \times ۹,۶۰۰ = ۱۹۲,۰۰۰,۰۰۰ \text{ فروش سهام}$$

$$۶۰,۰۰۰,۰۰۰ \times 0.۱۶ \times \frac{2}{12} = ۱,۶۰۰,۰۰۰ \text{ (بهره) دیرکرد}$$

بانک ۱۹۲,۰۰۰,۰۰۰

۶۱,۰۰۰,۰۰۰

بدهکاران بد حساب

۱,۶۰۰,۰۰۰

درآمد مالی (بهره)

۱۲۹,۴۰۰,۰۰۰

بستانکاران متفرقه

ثبت بابت فروش مجدد سهام

۱۲۹,۴۰۰,۰۰۰	بستانکاران متفرقه
۱۲۹,۰۰۰,۰۰۰	بانک
	ثبت بابت پرداخت بدهی

$20,000 \times 10,000 = 200,000,000$	کل مبلغ پذیره نویسی شده
$200,000,000 \times 30\% = 60,000,000$	مبلغ پرداخت نشده
۱۴۰,۰۰۰,۰۰۰	مبلغ پرداخت شده
$20,000 \times 400 = (8,000,000)$	کسر سهام
(۱,۰۰۰,۰۰۰)	هزینه فروش مجدد سهام
(۱,۶۰۰,۰۰۰)	خسارت دیرکرد
<u>(۱۲۹,۴۰۰,۰۰۰)</u>	مبلغ پرداختی

سؤال :

اطلاعات زیر جهت تشکیل شرکت سهامی سهند در دسترس است

- ۱- کل سرمایه مورد نیاز معادل ۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال است که موسسین بر اساس حداقل های مقرر شده در قانون بخشی از آن را تعهد و بصورت نقد به حساب شرکت واریز نمودند.
  - ۲- هزینه های تاسیس متحمل شده توسط موسسین جمعاً معادل ۱۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال است
  - ۳- باقیمانده سرمایه مورد نیاز توسط عموم تعهد گردیده شد. آن‌ها نیز بر اساس حداقل مقرر شده قانون، بخشی از تعهد را بصورت نقد پرداخت نمودند.
  - ۴- در مرحله اول ۳۵٪ مبلغ پذیره نویسی شده از سهامداران مطالبه شد که تمامی آن‌ها بجز دارنده گان ۴۰,۰۰۰ سهم در موعد مقرر بدهی شان را پرداخت نمودند (ارزش اسمی هر سهم ۱,۰۰۰ ریال است)
  - ۵- شرکت برای سهامداران بد حساب اخطاریه ارسال نمودند و به آن‌ها مهلت یک ماهه دادند بطوری که در مهلت مقرر دارنده گان ۱۵,۰۰۰ سهم بدهی خود را نقداً به حساب شرکت واریز نمودند
  - ۶- شرکت پس از متحمل شدن هزینه ای معادل ۲۵۰,۰۰۰ ریال جهت فروش مجدد سهام، این سهام را به قرار هر سهمی ۹۵۰ ریال به فروش رسانید (مدت دیرکرد ۳ ماه در نظر گرفته شود).
  - ۷- در مرحله دوم مانده تعهد صاحبان سهام مطالبه گردید بطوری که تمامی سهامداران در مهلت مقرر بدهی شان به حساب شرکت واریز نمودند همچنین شرکت بدهی خود را بابت فروش مجدد سهام پرداخت نمود.
  - ۸- شرکت اوراق موقت سهام را از بین سهامداران جمع آوری نمود و برای آن‌ها ورقه سهام منتشر نمود.
- مطلوب است انجام کلیه ثبت های لازم فقط و فقط در دفاتر قانونی با فرض آنکه نرخ بهره رسمی در بازار معادل ۸٪ باشد.

سهام عادی توسط موسسین $160,000,000 = 800,000,000 \times 20\%$

واریزی به میزان 35% توسط موسسین $56,000,000 = 160,000,000 \times 35\%$

بانک ۵۶,۰۰۰,۰۰۰

۱۰۴,۰۰۰,۰۰۰

تعهد صاحبان سهام

۱۶۰,۰۰۰,۰۰۰

سهام عادی پذیره نویسی شده

ثابت بابت پذیره نویسی سهام توسط موسسین

هزینه های تاسیس ۱۵,۰۰۰,۰۰۰

بستانکاران موسسین ۱۵,۰۰۰,۰۰۰

بستانکاران موسسین ۱۵,۰۰۰,۰۰۰

۱۵,۰۰۰,۰۰۰

بانک

ثابت .....

سهام عادی توسط عموم $640,000,000 = 800,000,000 \times 80\%$

واریزی به میزان 35% توسط عموم $224,000,000 = 640,000,000 \times 35\%$

۲۲۴,۰۰۰,۰۰۰

بانک

۴۱۶,۰۰۰,۰۰۰

تعهد صاحبان سهام

۶۴۰,۰۰۰,۰۰۰

سهام عادی پذیره نویسی شده

ثابت بابت پذیره نویسی سهام توسط عموم

$$56,000,000 + 224,000,000 = 280,000,000$$

۲۸۰,۰۰۰,۰۰۰

بدهکاران صاحبان سهام

۲۸۰,۰۰۰,۰۰۰

تعهد صاحبان سهام

ثابت بابت مطالبه بخشی از تعهدات

سهامداران بد حساب $40,000,000 = 40,000,000 \times 1,000$

میزان تعهدات سهامداران بد حساب $14,000,000 = 40,000,000 \times 35\%$

تعهدات سهامداران به کسر از $40,000,000$ سهم $760,000,000 = 800,000,000 - 40,000,000$

واریزی 35% از سهام $266,000,000 = 760,000,000 \times 35\%$

۲۶۶,۰۰۰,۰۰۰

بانک

۱۴,۰۰۰,۰۰۰

بدهکاران بد حساب

۲۸۰,۰۰۰,۰۰۰

بدهکاران صاحبان سهام

ثابت بابت وصول بخشی از مطالبه وعدم دریافت باقیمانده

سهمداران بد حساب $15,000 \times 1,000 = 15,000,000$

واریزی قسمتی از بدهی از محل بدهکاران بد حساب $15,000,000 \times 35\% = 5,250,000$

$$5,250,000 \times (\frac{1}{12} + 8\% + 4\%) = 52,500$$

بانک	5,302,500
بدهکاران بد حساب	5,250,000
درآمد مالی (بهره)	52,500
ثبت بابت واریزی در بانک بابت مطالبات پس از اخطار	

بدهکاران بد حساب	250,000
بانک	250,000
ثبت بابت پرداخت هزینه های فروش مجدد	

فروش مجدد سهام $25,000 \times 950 = 23,750,000$

$$25,000 \times 1,000 = 25,000,000$$

عدم واریزی از سوی بدهکاران بد حساب $25,000,000 \times 35\% = 8,750,000$

$$8,750,000 \times (\frac{3}{12} + 8\% + 4\%) = 262,500 \text{ (بهره) درآمد مالی}$$

$$(1,000 - 950) \times 25,000 = 1,250,000 \text{ کسر سهام}$$

بانک	23,750,000
بدهکاران بد حساب	9,000,000
درآمد مالی (بهره)	262,500
بستانکاران متفرقه	6,987,500
تعهد صاحبان سهام	7,500,000
ثبت بابت	

کسر سهام	1,250,000
هزینه فروش	(250,000)
خسارت دیرکرد	(262,500)
بستانکاران متفرقه	6,987,500

تعداد سهام واریز نشده $40,000 - 15,000 = 25,000$

$$25,000 \times 950 = 23,750,000$$

	۲۳۲,۵۰۰,۰۰۰	بانک
۲۳۲,۵۰۰,۰۰۰	بدهکاران بد حساب	
		<u>ثبت بابت وصول مطالبات از سهامداران</u>

	۶,۹۸۷,۵۰۰	بستانکاران متفرقه
۶,۹۸۷,۵۰۰	بانک	
		<u>ثبت بابت پرداخت بدهی</u>

	۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰	سهام پذیره نویسی شده
۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه سهام عادی	
		<u>ثبت بابت .....</u>

نکته: مطابق با قوانین تجارت در ایران مادامی که تعهد صاحبان سهام مانده داشته باشد شرکت های سهامی حق صدور یا انتشار سهام را ندارند بلکه گواهی موقت سهام در اختیار سهام داران قرار می دهند ولی پس از آنکه سهامداران به کل تعهدشان عمل نمایند شرکت های سهامی بایستی اوراق موقت سهام را از بین سهامداران جمع آوری و ابطال نمایند و به جای آن ورقه سهام برای آنها منتشر صادر نمایند.

	۲۳۲,۵۰۰,۰۰۰	بدهکاران صاحبان سهام
۲۳۲,۵۰۰,۰۰۰	تعهد صاحبان سهام	
		<u>ثبت بابت مطالبه مانده تعهد صاحبان سهام</u>

تعهد صاحبان سهام	
	۴۱۶,۰۰۰,۰۰۰
	۱۰۴,۰۰۰,۰۰۰
۲۸۰,۰۰۰,۰۰۰	۵۲۰,۰۰۰,۰۰۰
	۷۵۰۰,۰۰۰
۲۸,۷۵۰,۰۰۰	۵۲۰,۰۰۰,۰۰۰
۲۳۲,۵۰۰,۰۰۰	۲۳۲,۵۰۰,۰۰۰

قبل از آنکه فروش نقدی سهام گفته شود نیاز است ابتداً حقوق مالکانه و انواع ارزش برای سهام مشخص گردد.

حقوق مالکانه :

عبارت است از ادعای مالک یا مالکان واحد تجاری نسبت به دارائی های واحد تجاری.

این حقوق مالکانه در شرکت های تک مالکی از آن تحت عنوان حساب سرمایه یادمی شود ولی در شرکت های سهامی که عمده تفاوت شرکت های سهامی با سایر شرکت ها در همین حقوق مالکانه می باشد اصطلاحاً حقوق صاحبان سهام نامیده می شود. حقوق صاحبان سهام به شرح زیر عبارتند از:

حقوق صاحبان سهام

ترازنامه	
دارائی ها	بدهی ها
جاری	جاری
⋮	⋮
ثابت	بلندمدت
	حقوق صاحبان سهام

× ×	سرمایه سهام عادی پذیره نویسی شده
(× ×)	تعهد صاحبان سهام
مانده بستکار	سرمایه سهام عادی
	صرف (کسر) سهام عادی
	سرمایه سهام ممتاز
	صرف (کسر) سهام ممتاز
	سرمایه اهدائی
(× ×)	سهام خزانه
× ×	اندوخته قانونی
× ×	اندوخته احتیاطی
× ×	اندوخته توسعه و تکمیل
× ×	صرف ناشی از باز خرید سهام ممتاز
× ×	سود (زیان) انباشته

× ×

جمع حقوق صاحبان سهام

انواع ارزش سهام برای سهام عادی :

۱- ارزش اسمی

۲- ارزش دفتری

۳- ارزش بازار

ارزش اسمی :

ارزشی است که روی هر ورقه سهم درج شده است و مبنائی برای تعیین سرمایه قانونی شرکت می باشد لازم به توضیح است سرمایه سهام همواره بایستی به ارزش اسمی بستانکار گردد.

ارزش دفتری :

این ارزش در واقع نشان دهنده ادعای سهامداران عادی واحد تجاری از کل دارائی های شرکت می باشد و به شرح ذیل قابل محاسبه است .

حقوق متعلق به سهامداران ممتاز - حقوق صاحبان سهام

ارزش دفتری هر سهم عادی = _____

تعداد سهام عادی

مثال : مانده های زیر از بخش حقوق صاحبان سهام شرکت سهامی بتا استخراج شده است.

حقوق صاحبان سهام

سرمایه سهام عادی پذیره نویسی شده (۱۰۰۰ ریالی) ۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰

تعهد صاحبان سهام (۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰)

سرمایه سهام عادی (۱۰۰۰ ریالی) ۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰

صرف (کسر) سهام عادی ۵,۰۰۰,۰۰۰

سرمایه سهام ممتاز -

صرف (کسر) سهام ممتاز -

سرمایه اهدائی ۴۰,۰۰۰,۰۰۰

سهام خزانه (۷۰,۰۰۰,۰۰۰)

صرف سهام خزانه -

اندوخته قانونی ۵۰,۰۰۰,۰۰۰

اندوخته احتیاطی ۲۰,۰۰۰,۰۰۰

اندوخته توسعه و تکمیل ۲۵,۰۰۰,۰۰۰

صرف ناشی از باز خرید سهام ممتاز -

سود (زیان) انباشته ۸۰,۰۰۰,۰۰۰

۹۳۰,۰۰۰,۰۰۰ جمع حقوق صاحبان سهام

مطلوب است تعیین نمائیدارزش اسمی ودفتری هر سهم عادی را .

$$\text{ارزش دفتری هر سهم عادی} = \frac{\text{حقوق متعلق به سهامداران ممتاز - حقوق صاحبان سهام}}{\text{تعداد سهام عادی}} = \frac{۹۳۰,۰۰۰,۰۰۰}{۹۰۰,۰۰۰} = 1033$$

مثال :

باتوجه به اطلاعات پیش گفته چنانچه ۲۰۰,۰۰۰ سهم ممتاز ۱,۰۰۰ ریالی داشته باشیم که این سهام باکسری معادل ۵,۰۰۰,۰۰۰ فروخته شده باشند.

مطلوب است تعیین نمائیدارزش دفتری هر سهم عادی باقرض آنکه سهام ممتاز جمع شونده وسودهای معوق مربوط به وی معادل ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال باشد.

$$\begin{aligned} \text{سودهای معوق} + \text{صرف (کمی) سهام ممتاز} + \text{سرمایه سهام ممتاز} &= \text{حقوق متعلق به سهامداران ممتاز} \\ ۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰ + ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ &= ۲۱۵,۰۰۰,۰۰۰ \\ \text{حقوق متوق به سهامداران ممتاز - حقوق صاحبان سهام} &= ۱,۱۲۵,۰۰۰,۰۰۰ - ۲۱۵,۰۰۰,۰۰۰ \\ \text{ارزش دفتری هر سهم عادی} &= \frac{۱,۱۲۵,۰۰۰,۰۰۰}{۹۰۰,۰۰۰} = ۱,۰۱۱ \end{aligned}$$

مثال : مانده های زیر از بخش حقوق صاحبان سهام شرکت سهامی بتا استخراج شده است.

حقوق صاحبان سهام	
۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه سهام عادی پذیره نویسی شده (۱۰۰۰ ریالی)
(۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰)	تعهد صاحبان سهام
۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه سهام عادی (۱۰۰۰ ریالی)
۵,۰۰۰,۰۰۰	صرف (کسر) سهام عادی
۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه سهام ممتاز (۱۰۰۰ ریالی)
(۵۰۰,۰۰۰)	صرف (کسر) سهام ممتاز
۴۰,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه اهدائی
(۷۰,۰۰۰,۰۰۰)	سهام خزانه
-	صرف سهام خزانه
۵۰,۰۰۰,۰۰۰	اندوخته قانونی
۲۰,۰۰۰,۰۰۰	اندوخته احتیاطی
۲۵,۰۰۰,۰۰۰	اندوخته توسعه و تکمیل
-	صرف ناشی از باز خرید سهام ممتاز
۸۰,۰۰۰,۰۰۰	سود (زیان) انباشته
۱,۱۲۵,۰۰۰,۰۰۰	جمع حقوق صاحبان سهام

ارزش بازار:

ارزشی است که اوراق سهام در بازار مورد معامله و دادوستد قرار می گیرد این ارزش مبنای ثبت حسابداری رانشان می دهد چنانچه ارزش بازار کمتر از ارزش اسمی باشد اصطلاحاً گوئیم سهام به کسر فروخته یا منتشر شده است که البته انتشار سهام به کسر در ایران ممنوع است و چنانچه ارزش بازار بیش از ارزش اسمی باشد اصطلاحاً گوئیم سهام به کسر منتشر شده است صرف و کسر سهام هر دو در بخش حقوق صاحبان سهام و در قالب حساب های دائمی گزارش می شوند.

فروش نقدی سهام

در سه حالت فوق به شرح ذیل در دفاتر ثبت می نمائیم

روش اول : روش ارزش اسمی

بانک ××
 سرمایه سهام عادی ××

ثبت بابت انتشار سهام به ارزش اسمی

روش دوم: روش ارزش اسمی به کسر

بانک ××
 کسر سهام عادی ××
 سرمایه سهام عادی ××

ثبت بابت انتشار سهام عادی به کمتر از ارزش اسمی (به کسر)

روش سوم: روش ارزش اسمی به صرف

بانک ××
 سرمایه سهام عادی ××
 صرف سهام عادی ××

ثبت بابت انتشار سهام به بیش از ارزش اصلی اسمی (به صرف)

انتشار سهام در قبال تحصیل دارائی ثابت : چنانچه در شرکت های سهامی در ازای خرید یا تحصیل دارائی ثابت به جای وجه نقد که فروشنده گان اینگونه دارائی ها سهام شرکت را اعطاء نمائیم مبنای ثبت در دفاتر ارزش بازار سهام منتشر شده می باشد و نه ارزش بازار، دارائی تحصیل شده ولی چنانچه ارزش بازار سهام منتشر شده به گونه ای قابل اتکافابل تعیین نباشد می توان ارزش بازار دارائی تحصیل شده را مبنائی برای ثبت در دفاتر قرارداد

مثال : اطلاعات زیر در خصوص انتشار سهام در شرکت سهامی گاماد دسترس است

- ۱- انتشار ۵۰,۰۰۰ سهم به ارزش اسمی که معادل ۱۰,۰۰۰ ریال است
- ۲- دولت برای کمک به این شرکت سهامی زمینی را که ارزش بازار آن معادل ۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال است در اختیار شرکت قرارداد داده است که وجهی از آن بابت شرکت پرداخت نمود و تعهدی نیز ایجاد نشده است .
- ۳- انتشار ۳۰,۰۰۰ سهم به قرار هر سهمی ۱۰,۰۳۰ ریال
- ۴- انتشار ۵۰۰۰ سهم در قبال تحصیل ماشین آلاتی که ارزش بازار آن معادل ۷۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال می باشد در این تاریخ ارزش بازار هر سهم معادل ۱۰,۰۶۰ ریال است
- ۵- انتشار ۱۵,۰۰۰ سهم به قرار هر سهمی ۹,۹۸۵ ریال . مطلوب است انجام کلیه ثبت های لازم در دفاتر این شرکت سهامی .

$$۵۰,۰۰۰ \times ۱۰,۰۰۰ = ۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰$$

بانک ۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰

۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰ سرمایه سهام عادی

ثبت بابت .....

زمین ۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰

۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰ سرمایه اهدائی

ثبت بابت سرمایه اهدائی

$$۳۰,۰۰۰ \times ۱۰,۰۳۰ = ۳۰۰,۹۰۰,۰۰۰$$

$$۳۰,۰۰۰ \times ۱۰,۰۰۰ = ۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰$$

صرف ۹۰۰,۰۰۰

بانک ۳۰۰,۹۰۰,۰۰۰

۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰ سرمایه سهام عادی

۹۰۰,۰۰۰ صرف سهام عادی

ثبت بابت فروش سهام بیش از ارزش اسمی

$$۱۰,۰۶۰ \times ۰۵,۰۰ = ۵۰,۳۰۰,۰۰۰$$

$$۱۰,۰۰۰ \times ۰۵,۰۰ = ۵۰,۰۰۰,۰۰۰$$

صرف ۳۰۰,۰۰۰

ماشین آلات ۵۰,۳۰۰,۰۰۰

۵۰,۰۰۰,۰۰۰ سرمایه سهام عادی

۳۰۰,۰۰۰ صرف سهام عادی

ثبت بابت انتشار سهام بیش از ارزش اسمی در قبال تحصیل ماشین آلات

$$15,000 \times 9,985 = 149,775,000$$

$$15,000 \times 10,000 = 150,000,000$$

$$\frac{150,000,000}{225,000} \text{ کسر}$$

$$149,775,000$$

بانک

$$225,000$$

کسر سرمایه عادی

$$150,000,000$$

سرمایه سهام عادی

ثبت بابت انتشار سهام کمتر از ارزش اسمی

انتشار سهام بصورت یکجا :

ممکن است سهام عادی و ممتاز توأم در بازار به فروش برسند برای تفکیک نمودن ارزش عادی و ممتاز که مبنای ثبت در دفاتر قرار می گیرد از سه روش زیر می توان استفاده نمود.

۱- روش نسبی ارزش بازار

۲- روش تفاضلی

۳- روش نسبی ارزش اسمی

روش نسبی ارزش بازار:

چنانچه ارزش بازار هر دو نوع سهام منتشر شده مشخص باشند می توان با توجه به نسبت بدست آمده از ارزش بازار هر یک از سهام عادی و ممتاز میزان سرمایه سهام عادی و ممتاز را مشخص نمود.

مثال :

شرکت سهامی همای ۱۵,۰۰۰ سهم عادی ۱۰,۰۰۰ ریالی و ۱۰,۰۰۰ سهم ممتاز ۱۰,۰۰۰ ریالی را به مبلغ ۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال بصورت نقد به فروش می رساند چنانچه در این تاریخ ارزش بازار سهام عادی و ممتاز قابل تعیین و به ترتیب معادل ۱۸۰,۰۰۰,۰۰۰ و ۱۴۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال باشد مطلوب است انجام ثبت با ثبت های لازم در این خصوص .

$$15,000 \times 10,000 = 150,000,000 \text{ ارزش اسمی سهام عادی}$$

$$\frac{180,000,000}{320,000,000} \text{ ارزش بازار سهام عادی}$$

$$30,000,000 \text{ صرف}$$

$$\frac{180,000,000}{320,000,000} = 0/5625$$

$$\frac{180,000,000}{320,000,000} \times 300,000,000 = 168,750,000$$

$$10,000 \times 10,000 = 100,000,000 \text{ ارزش اسمی سهام ممتاز}$$

$$\frac{140,000,000}{320,000,000} \text{ ارزش بازار سهام ممتاز}$$

$$40,000,000 \text{ صرف}$$

$$\frac{140,000,000}{320,000,000} = 0/4375$$

$$\frac{140,000,000}{320,000,000} \times 300,000,000 = 131,250,000$$

$$\begin{array}{l}
 \text{ارزش سهام عادی} = \frac{180,000,000}{320,000,000} = 168,750,000 \\
 \text{ارزش اسمی سهام عادی} = 180,000,000 + 140,000,000 = 320,000,000 \\
 \text{ارزش اسمی سهام عادی} = 150,000,000 \quad \text{صرف سهام عادی} = 18,750,000 \\
 \text{صرف سهام عادی} = \frac{150,000,000}{18,750,000} \\
 \text{ارزش اسمی ممتاز} = 10,000 \times 10,000 = 100,000,000 \\
 \text{صرف سهام ممتاز} = 31,250,000 \\
 \text{ارزش سهام ممتاز} = \frac{140,000,000}{320,000,000} = 131,250,000
 \end{array}$$

۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰

بانک

۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰

سرمایه سهام عادی

۱۸,۷۵۰,۰۰۰

صرف سهام عادی

۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰

سرمایه سهام ممتاز

۳۱,۲۵۰,۰۰۰

صرف سهام ممتاز

ثبت بابت فروش سهام عادی و ممتاز بصورت یکجا

روش تفاضلی :

چنانچه تنها ارزش بازاریک نوع از سهام برای ماقابل تعیین باشد می توانیم از روش تفاضلی استفاده کنیم بدین صورت که ارزش بازار سهام قابل تعیین را از ارزش قابل معامله کسر نمائیم باقیمانده را برای سهامی که ارزش آن در بازار قابل تعیین نمی باشد در نظر گیریم .

مثال :

باتوجه به اطلاعات پیش گفته چنانچه ارزش بازار سهام ممتاز قابل تعیین نباشد مطلوب است انجام ثبت یابثت های لازم در این خصوص .

ارزش سهام بازار	ارزش سهام عادی	ارزش سهام ممتاز
۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰
$۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۱۸۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰$		
ارزش سهام عادی	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰
$۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۸۰,۰۰۰,۰۰۰$		
صرف سهام ممتاز	۳۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰
$۳۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۱۰,۰۰۰,۰۰۰$		

بانک	۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰
سرمایه سهام عادی	۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰
صرف سهام عادی	۳۰,۰۰۰,۰۰۰
سرمایه سهام ممتاز	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰
صرف سهام ممتاز	۲۰,۰۰۰,۰۰۰

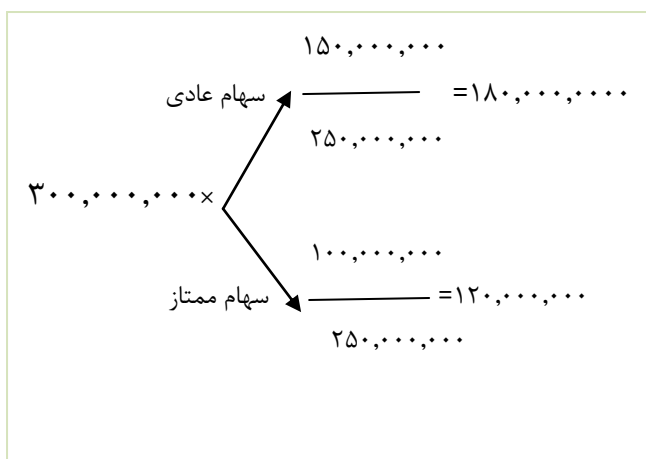
ثبت بابت فروش سهام عادی و ممتاز بصورت یکجا

روش نسبی ارزش اسمی :

چنانچه نه ارزش بازار سهام ممتاز و نه ارزش بازار سهام عادی به گونه ای قابل اتکافیل برآورد باشد از ارزش اسمی سهام استفاده می نمائیم بدین گونه که ارزش نسبی هریک از سهام رابه کل ارزش سهام بدست آورده و در مبلغ فروخته شده ضرب می کنیم مبلغ بدست آمده مبنای ثبت برای هریک از سهام می باشد.

مثال تدریس در کلاس روش تحقیق مدیریت صبح جمعه ۱۳۹۰/۰۲/۱۶

باتوجه به اطلاعات مثال پیش گفته نه ارزش سهام ممتاز و نه ارزش بازار سهام عادی قابل تعیین باشد مطلوب است انجام ثبت یابثت های لازم در این خصوص .

بانک	۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰
سرمایه سهام عادی	۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰
صرف سهام عادی	۳۰,۰۰۰,۰۰۰
سرمایه سهام ممتاز	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰
صرف سهام ممتاز	۲۰,۰۰۰,۰۰۰
ثبت بابت فروش سهام عادی و ممتاز بصورت یکجا	

سهام ممتاز و ویژگیهای آن :

برخی از صاحب نظران اعتقاد بر آن دارند که سهامداران عادی، سهامداران اصلی واحد تجاری می باشند و معتقدند که سهامداران ممتاز به دلیل داشتن بعضی از ویژگیهای که از جمله آن می توان سود تضمین شده برای آنها اشاره نمود به مانند بستانکاران واحد تجاری می باشند به هر حال برخی از عمده ویژگیهای در نظر گرفته شده برای سهامداران ممتاز به شرح ذیل عبارتند از:

۱- اولویت در دریافت سود سهام

۲- اولویت در دریافت از دارائی های شرکت در زمان انحلال

۳- قابلیت تبدیل سهام عادی

۴- قابلیت باز خرید برای سهام ممتاز

اولویت در دریافت سود سهام :

سهام ممتاز در قالب یکی از حالات زیر در زمان توزیع سود قرار می گیرد

۱- سهام ممتاز جمع شونده (باحق انباشت , با سود معوق)

۲- سهام ممتاز غیر جمع شونده (بدون حق انباشت , بدون سود معوق)

۳- سهام ممتاز با مشارکت کامل

۴- سهام ممتاز با مشارکت جزئی

۵- ترکیبی از حالات فوق

سهام جمع شونده :

چنانچه این ویژگی برای سهامداران ممتاز وجود داشته باشد و در سال یا سالهای قبل سودی بین سهامداران توزیع نشده باشد در زمان توزیع سهامداران ممتاز می توانند نسبت به سودهای توزیع نشده اعداد داشته باشند بنابراین ابتدا کلیه ی سودهای متعلق به سهامداران ممتاز محاسبه و پرداخت می گردد و چنانچه باقیمانده ای وجود داشته باشد به سهامداران عادی پرداخت می گردد.

مثال

در ساختار سرمایه شرکت سهامی قائم ۴۰,۰۰۰ سهم عادی ۱,۰۰۰ ریالی و ۱۰,۰۰۰ سهم ممتاز ۱۰٪ ..... ۱,۰۰۰ ریالی وجود دارد چنانچه سهام ممتاز جمع شونده باشد و در طی ۳ سال اخیر سودی بین سهامداران توزیع نشده باشد:

مطلوب است تعیین نمائید سود قابل توزیع برای هر سهم عادی و ممتاز با فرض آنکه این شرکت در سال جاری سودی معادل ۱۴,۰۰۰,۰۰۰ ریال کسب نموده که قصد توزیع ۹,۰۰۰,۰۰۰ ریال از آن را بین سهامداران دارد

سرمایه سهام ممتاز $10,000 \times 1,000 = 10,000,000$

سود تقسیم هر سهم ممتاز $10,000,000 \times 3 = 30,000,000$ $10,000 \times 10\% = 1,000,000$

سود قابل توزیع بین سهامداران عادی $9,000,000 - 30,000,000 = 6,000,000$

۳,۰۰۰,۰۰۰

۶,۰۰۰,۰۰۰

میزان سود سهام عادی به ازای هر سهم $DPS = \frac{6,000,000}{40,000} = 150$ $DPS = \frac{3,000,000}{10,000} = 300$ میزان سود سهام ممتاز

سهام ممتاز غیر جمع شونده :

چنانچه مطابق با اساسنامه شرکت ، سهام ممتاز غیر جمع شونده باشد در زمان توزیع سود سهامداران ممتاز می توانند فقط نسبت به سود همان سال اعداد داشته باشند هر چند که ممکن است در سال های قبل نیز سودی توزیع نشده باشد:

مثال :

باتوجه به اطلاعات مثال پیش گفته چنانچه سهام ممتاز غیر جمع شونده باشد مطلوب است تعیین نمائید DPS سهام عادی و ممتاز را .

سرمایه سهام ممتاز: $10,000 \times 1,000 = 10,000,000$

$$10,000,000 \times 10\% = 1,000,000 \quad \text{ممتاز} \quad \text{سود تقسیمی هر سهم ممتاز} \quad \text{DPS} = \frac{1,000,000}{10,000} = 100$$

$$9,000,000 - 1,000,000 = 8,000,000 \quad \text{عادی} \quad \text{سود تقسیمی هر سهم} \quad \text{DPS} = \frac{8,000,000}{40,000} = 200$$

سهام ممتاز مشارکتی :

به دودسته سهام ممتاز با مشارکت کامل و سهام با مشارکت جزئی یا محدود تقسیم بندی می شود

۱- سهام ممتاز با مشارکت کامل :

چنانچه سهام ممتاز با مشارکت کامل باشد بایستی معادل درصد در نظر گرفته شده برای سهامدار ممتاز، به سهامدار عادی نیز سود تضمین شده پرداخت گردد. و چنانچه مانده ای برای توزیع سود وجود داشته باشد به نسبت سرمایه بین آنها توزیع می گردد

مثال: در ساختار سرمایه شرکت مهدی ۶۰,۰۰۰ سهم عادی ۱۰,۰۰۰ ریالی و ۲۰,۰۰۰ سهم ممتاز ۸٪ ۱۰,۰۰۰ ریالی وجود دارد این شرکت قصد دارد در سال جاری سودی معادل ۹۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال را بین سهامداران توزیع نماید مطلوب است تعیین نمائید DPS سهام عادی و ممتاز را.

سرمایه سهام ممتاز: $20,000 \times 10,000 = 200,000,000$

سهم سهامداران ممتاز از سود تضمین شده $200,000,000 \times 8\% = 16,000,000$ شده

سرمایه سهام عادی $60,000 \times 10,000 = 600,000,000$

سهم سهامداران عادی از سود $600,000,000 \times 8\% = 48,000,000$

جمع $48,000,000 + 16,000,000 = 64,000,000$

$$200,000,000 + 600,000,000 = 800,000,000$$

$$90,000,000 - 64,000,000 = 26,000,000 \times \begin{cases} \text{سرمایه سهام ممتاز} & \frac{200,000,000}{800,000,000} = 6,500,000 \quad \text{میزان سود به سهامداران ممتاز} \\ \text{سرمایه سهام عادی} & \frac{600,000,000}{800,000,000} = 19,500,000 \quad \text{میزان سود به سهامداران عادی} \end{cases}$$

جدول سود تقسیمی هر سهم

سهم عادی	سهم ممتاز	شرح
۴۸,۰۰۰,۰۰۰	۱۶,۰۰۰,۰۰۰	سهم از سود تضمین شده
۱۹,۵۰۰,۰۰۰	۶,۵۰۰,۰۰۰	سهم از باقیمانده سود مشارکت کامل
<hr/>	<hr/>	
۶۷,۵۰۰,۰۰۰	۲۲,۵۰۰,۰۰۰	جمع سود قابل توزیع
÷	÷	
۶۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	تعداد سهام
<hr/>	<hr/>	
۱,۱۲۵	۱,۱۲۵	DPS سود تقسیمی هر سهم
		Dps سهام عادی
		Dps ممتاز

مثال :

باتوجه به اطلاعات مثال پیش گفته چنانچه سود قابل توزیع معادل ۶۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال باشد مطلوب است تعیین نمائید DPS عادی و ممتاز را.

سهم سهامداران ممتاز از سود تضمین شده $۱۶,۰۰۰,۰۰۰ = ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ \times ۰.۸$ سرمایه سهام ممتاز $۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۲۰,۰۰۰ \times ۱۰,۰۰۰$

سهم سود سهامداران عادی $۴۴,۰۰۰,۰۰۰ = ۶۰,۰۰۰,۰۰۰ - ۱۶,۰۰۰,۰۰۰$ سرمایه سهام عادی $۶۰,۰۰۰,۰۰۰ = ۶۰,۰۰۰ \times ۱۰,۰۰۰$

جدول سود تقسیمی هر سهم

سهم عادی	سهم ممتاز	شرح
۴۴,۰۰۰,۰۰۰	۱۶,۰۰۰,۰۰۰	سهم از سود تضمین شده
<hr/>	<hr/>	
۴۴,۰۰۰,۰۰۰	۱۶,۰۰۰,۰۰۰	سهم از باقیمانده سود مشارکت کامل
÷	÷	جمع سود سهام قابل توزیع
<hr/>	<hr/>	
۶۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	تعداد سهام
<hr/>	<hr/>	
۷۳۳	۸۰۰	DPS سود تقسیمی هر سهم

سهم ممتاز با مشارکت جزئی یا محدود:

در این حالت مانند آنچه که در مشارکت کامل ذکر شده با توجه به سود تضمین شده سهامدار ممتاز به هر دو گروه (سهامداران عادی و ممتاز) سود تعلق می گیرد چنانچه باقیمانده ای وجود داشته باشد سهامداران ممتاز می توانند تا میزان مشارکت جزئی مقرر شده در اساسنامه نسبت به این باقیمانده ادعا داشته باشند نقطه قابل توجه آن است که در مشارکت جزئی زمانی که باقیمانده وجود دارد بایستی باز معادل مشارکت جزئی در نظر گرفته شده برای سهامدار ممتاز، برای سهامدار عادی نیز سود وجود داشته باشد در غیر این صورت مبنای سرمایه آنها (مشارکت کامل) می باشد.

با توجه به اطلاعات مثال پیش گفته چنانچه سود قابل توزیع ۹۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال و سهام ممتاز با مشارکت جزئی ۲٪ باشد. مطلوب است تعیین نمائید DPS سهام ممتاز و عادی را.

$$\begin{aligned} \text{سهم سهامداران ممتاز از سود تضمین شده} &= 200,000,000 \times 8\% = 16,000,000 \\ \text{سرمایه سهام ممتاز} &= 20,000 \times 10,000 = 200,000,000 \\ \text{از محل سود تضمین شده} &= 600,000,000 \times 8\% = 48,000,000 \\ \text{سرمایه سهام عادی} &= 60,000 \times 10,000 = 600,000,000 \\ 48,000,000 + 16,000,000 &= 64,000,000 \\ \text{از محل مشارکت جزئی عادی} &= 600,000,000 \times 2\% = 12,000,000 \\ \text{از محل مشارکت جزئی ممتاز} &= 200,000,000 \times 2\% = 4,000,000 \\ 4,000,000 + 12,000,000 &= 16,000,000 \\ \text{سهام عادی} &= 90,000,000 - 64,000,000 - 16,000,000 = 10,000,000 \end{aligned}$$

جدول سود تضمین شده هر سهم

سهم عادی	سهم ممتاز	ش
۴۸,۰۰۰,۰۰۰	۱۶,۰۰۰,۰۰۰	به میزان ۲٪ سهم از سود تضمین شده
۱۲,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰	سهم از مشارکت جزئی
۱۰,۰۰۰,۰۰۰	-	سهم از باقیمانده سود
<hr/>	<hr/>	
۷۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	جمع سود قابل توزیع
÷	÷	
۶۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	تعداد سهام
<hr/>	<hr/>	
۱,۱۶۶	۱,۰۰۰	DPS

مثال : باتوجه به اطلاعات مثال پیش گفته چنانچه سهام ممتاز با مشارکت جزئی باشد
مطلوب است تعیین نمائید سود قابل توزیع متعلق به هر سهم عادی و ممتاز را در فروش مستقل زیر:

۱- مشارکت جزئی ۲٪ سود قابل توزیع ۷۶,۰۰۰,۰۰۰ ریال

۲- مشارکت جزئی ۲٪ سود قابل توزیع ۶۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال

۳- مشارکت جزئی ۴٪ سود قابل توزیع ۹۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال

سؤال :

ترکیبی از حالات پیش گفته فوق در سهام ممتاز عموماً دویا چند ویژگی از ویژگیهای قید شده جهت توزیع سود تماماً وجود دارد در
این حالت به آنچه گفته شد بایستی سود متعلق به هر سهم عادی و ممتاز را محاسبه نمود

تمرین ۶-۱۲ صفحه ۴۹ در منزل حل شود

پاسخ تمرین ۶-۱۲ صفحه ۴۹ قسمت الف :

سهام ممتاز $۴,۰۰۰ \times ۲,۰۰۰ = ۸,۰۰۰,۰۰۰$

$۱,۲۰۰,۰۰۰ + ۱,۸۰۰,۰۰۰ = ۳,۰۰۰,۰۰۰$

$۳,۰۰۰,۰۰۰ \times ۰.۵ = ۱,۵۰۰,۰۰۰$

سهام عادی $۱۲,۰۰۰ \times ۱,۰۰۰ = ۱۲,۰۰۰,۰۰۰$

$۱,۵۰۰,۰۰۰ + ۲,۵۰۰,۰۰۰ = ۴,۰۰۰,۰۰۰$

$۸,۰۰۰,۰۰۰ \times ۰.۱ = ۸۰۰,۰۰۰$

سهام عادی $۴,۰۰۰,۰۰۰ - ۸۰۰,۰۰۰ = ۳,۲۰۰,۰۰۰$

$DPS = \frac{800,000}{4,000} = ۲۰۰$ سود تضمینی هر سهم ممتاز

چون گفته شده بدون مشارکت فقط سهامداران ممتاز درصدی گیرند و الباقی به سهام عادی

$DPS = \frac{3,200,000}{12,000} = \frac{3,200,000}{12,000} = ۲۶۷$ سود تضمینی سهم عادی

جدول سود تقسیمی هر سهم

سهام عادی	سهام ممتاز	شرح
-	۸۰۰,۰۰۰	سود تضمین شده
۳,۲۰۰,۰۰۰	-	باقیمانده سود قابل تقسیم
۳,۲۰۰,۰۰۰	۸۰۰,۰۰۰	جمع
÷	÷	
$\frac{۱۲,۰۰۰}{۲۶۷}$	$\frac{۴,۰۰۰}{۲۰۰}$	تعداد سهام DPS

$۸,۰۰۰,۰۰۰ \times ۰.۱ = ۸۰۰,۰۰۰$

قسمت ب:

$\times ۳$

ممتاز $۲,۴۰۰,۰۰۰$

سهام عادی $۴,۰۰۰,۰۰۰ - ۲,۴۰۰,۰۰۰ = ۱,۶۰۰,۰۰۰$

$DPS = \frac{2,400,000}{4,000} = ۶۰۰$ سود تضمینی هر سهم

$DPS = \frac{1,600,000}{12,000} = ۱۳۳$

جدول سود تقسیمی هر سهم

سهام عادی	سهام ممتاز	شرح
-	۸۰۰,۰۰۰	سود تضمین شده
-	۱,۶۰۰,۰۰۰	سود انباشته
۱,۶۰۰,۰۰۰	-	سود اختصاص یافته
۱,۶۰۰,۰۰۰	۲,۴۰۰,۰۰۰	سود قابل پرداخت
÷	÷	
$\frac{۱۲,۰۰۰}{۱۳۳}$	$\frac{۴,۰۰۰}{۶۰۰}$	تعداد سهام DPS

قسمت ج :

$$۴,۰۰۰ \times ۲,۰۰۰ = ۸,۰۰۰,۰۰۰$$

$$۸,۰۰۰,۰۰۰ \times \%.۱۰ = ۸۰۰,۰۰۰$$

$$۱۲,۰۰۰ \times ۱۰ = ۱۲,۰۰۰,۰۰۰$$

$$۱۲,۰۰۰,۰۰۰ \times \%.۱۰ = \frac{1,200,000}{200.000}$$

$$۴,۰۰۰,۰۰۰ - ۲,۰۰۰,۰۰۰ = ۲,۰۰۰,۰۰۰$$

$$۲,۰۰۰,۰۰۰ \begin{cases} \text{ممتاز} & \frac{8}{20} = ۸۰۰,۰۰۰ \\ \text{عادی} & \frac{12}{20} = ۱,۲۰۰,۰۰۰ \end{cases}$$

$$DPS = \frac{1,600,000}{4,000} = ۴۰۰ \text{ سود تضمینی سهم ممتاز}$$

$$DPS = \frac{2,400,000}{12,000} = ۲۰۰ \text{ سود تضمینی سهم عادی}$$

جدول سود تقسیمی هر سهم

سهم عادی	سهم ممتاز	شرح
۱,۲۰۰,۰۰۰	۸۰۰,۰۰۰	سود تضمین شده
۱,۲۰۰,۰۰۰	۸۰۰,۰۰۰	سود مشارکتی کامل
<u>۲,۴۰۰,۰۰۰</u>	<u>۱,۶۰۰,۰۰۰</u>	جمع
÷	÷	
$\frac{۱۲,۰۰۰}{۲۰۰}$	$\frac{۴,۰۰۰}{۴۰۰}$	تعداد سهام DPS

$$۴,۰۰۰,۰۰۰ \times ۲,۴۰۰,۰۰۰ = ۱,۶۰۰,۰۰۰$$

$$۱,۶۰۰,۰۰۰ - ۱,۲۰۰,۰۰۰ = ۴۰۰,۰۰۰$$

$$400,000 \times \frac{8}{20} = 160,000 \text{ ممتاز}$$

$$400,000 \times \frac{12}{20} = 240,000 \text{ عادی}$$

$$۸,۰۰۰,۰۰۰ \times \%.۱۰ = ۸۰۰,۰۰۰$$

$$\begin{matrix} \times 3 \\ \hline 2,400,000 \end{matrix} \text{ سهم ممتاز}$$

$$۱۲,۰۰۰,۰۰۰ \times \%.۱۰ = ۱,۲۰۰,۰۰۰$$

$$۴۰۰,۰۰۰ \begin{cases} \text{ممتاز} & \frac{8}{20} = ۱۶۰,۰۰۰ \\ \text{عادی} & \frac{12}{20} = ۲۴۰,۰۰۰ \end{cases}$$

$$DPS = \frac{2,560,000}{4,000} = ۶۴۰ \text{ ممتاز}$$

$$DPS = \frac{1,440,000}{12,000} = ۱۲۰ \text{ سود تضمینی هر سهم عادی}$$

جدول سود تقسیمی هر سهم

سهم عادی	سهم ممتاز	شرح
۱,۲۰۰,۰۰۰	۸۰۰,۰۰۰	سود تضمین شده
-	۱,۶۰۰,۰۰۰	سود انباشته
۲,۴۰۰,۰۰۰	۱,۶۰۰,۰۰۰	سود مشارکتی کامل
<u>۱,۴۴۰,۰۰۰</u>	<u>۲,۵۶۰,۰۰۰</u>	جمع سود
÷	÷	
<u>۱۲,۰۰۰</u>	<u>۴,۰۰۰</u>	تعداد سهام
۱۲۰	۴۰۰	DPS

سهام ممتاز قابل تبدیل :

یکی دیگر از ویژگیها که برای سهام ممتاز برشمرديم ممکن است سهام ممتاز قابل تبدیل به سهام عادی باشد . بنابراین هر زمان که سهامداران ممتاز بخواهند می توانند سهام خود را به سهام عادی تبدیل نمایند . در زمان تبدیل هر گونه حسابی مرتبط با سهام ممتاز بایستی از دفاتر خارج گردد . و هرگونه مابه التفاوتی در صورتی که مازاد باشد بحساب صرف سهام عادی و در صورت کسری از حساب سود و زیان انباشته کسر خواهد شد .

مثال : شرکت ایران که در ساختار سرمایه خود دارای 20,000 سهم 1,000 ریالی می باشد . به درخواست سهامداران قصد تبدیل ان سهام ممتاز به سهام عادی را دارد . در صورتی که این سهام در زمان انتشار با 2,000,000 ریال صرف فروخته باشد , مطلوبست انجام ثبت یا ثبتهای لازم در سه فرض مستقل زیر .

الف) با ۴۰,۰۰۰ سهم عادی ۵۵۰ ریالی معاوضه گردد .

ب) با ۴۵,۰۰۰ سهم عادی ۵۵۰ ریالی معاوضه گردد .

ج) با ۳۸,۰۰۰ سهم عادی ۵۵۰ ریالی معاوضه گردد .

صرف سهام ممتاز	سرمایه سهام ممتاز
۲,۰۰۰,۰۰۰	۳,۰۰۰,۰۰۰

$$۴۰,۰۰۰ \times ۵۵۰ = ۲۲,۰۰۰,۰۰۰$$

الف :

۲۲,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه سهام ممتاز
۲,۰۰۰,۰۰۰	صرف سهام ممتاز
۲۲,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه سهام عادی
	ثبت بابت تبدیل سهام ممتاز به سهام عادی

$$45,000 \times 550 = 24,750,000$$

ب :

۲۰,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه سهام ممتاز
۲,۰۰۰,۰۰۰	صرف سهام ممتاز
۲,۷۵۰,۰۰۰	سود و زیان انباشته
۲۴,۷۵۰,۰۰۰	سرمایه سهام عادی
	ثبت بابت تبدیل سهام ممتاز به سهام عادی

ج (

$$38,000 \times 550 = 20,900,000$$

۲۰,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه سهام ممتاز
۲,۰۰۰,۰۰۰	صرف سهام ممتاز
۲۰,۹۰۰,۰۰۰	سرمایه سهام عادی
۱,۱۰۰,۰۰۰	صرف سهام عادی
	ثبت بابت تبدیل سهام ممتاز به سهام عادی

مثال :

تمرین 9-12 صفحه 50 کتاب (حسابداری میانه 2 جمشید اسکندری)

صرف سهام ممتاز	سرمایه سهام ممتاز
۱,۵۰۰,۰۰۰	۵,۰۰۰,۰۰۰

$$2,000 \times 3,250 = 6,500,000 \text{ سهام عادی}$$

$$2,000 \times 2,500 = 5,000,000 \text{ سهام عادی}$$

$$1,500,000 \text{ صرف سهام عادی}$$

$$2,000 \times 4 = 8,000 \text{ تعداد سهام عادی معاوضه شده}$$

$$8,000 \times 1,000 = 8,000,000 \text{ ارزش اسمی سهام عادی}$$

$$8,000 \times 1,250 = 10,000,000 \text{ ارزش بازار}$$

۵,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه سهام ممتاز
۱,۵۰۰,۰۰۰	صرف سهام ممتاز
۱,۵۰۰,۰۰۰	سودوزیان انباشته

۸,۰۰۰,۰۰۰

سرمایه سهام عادی

ثبت بابت تبدیل سهام ممتاز به سهام عادی

$$2,000 \times 3 = 6,000 \text{ سهم}$$

$$6,000 \times 1,000 = 6,000,000$$

$$6,000 \times 1,250 = 7,500,000$$

۵,۰۰۰,۰۰۰

سرمایه سهام ممتاز

۱,۵۰۰,۰۰۰

صرف سهام ممتاز

۶,۰۰۰,۰۰۰

سرمایه سهام عادی

۵۰۰,۰۰۰

صرف سهام عادی

ثبت بابت تبدیل سهام ممتاز به سهام عادی

سهام ممتاز قابل باز خرید : سهام ممتاز قابل خرید , چنانچه سهام ممتاز دارای این ویژگی باشد در زمن باز خرید سهام ممتاز بایستی مانند آنچه که برای قابلیت تبدیل سهام ممتاز به عادی گفته شد حسابهای مرتبط با سهام ممتاز از دفاتر خارج گردد . در این صورت نیز هر گونه ماب التفاوت حاصل شده نسبت به ارزش دفتری سهام ممتاز در صورت مازاد بعنوان صرف ناشی از باز خرید و در صورت کسری از حساب سود و زیان انباشته کسر خواهد شد . **مثال :**

تمرین 10-12 صفحه 50 کتاب (حسابداری میانه 2 جمشید اسکندری)

صرف سهام ممتاز   سرمایه سهام ممتاز

۳,۰۰۰,۰۰۰

۱,۲۰۰,۰۰۰

$$3,000 \times 1,000 = 3,000,000$$

$$3,000 \times 1,400 = 4,200,000$$

$$\text{صرف سهام ممتاز } 1,200,000$$

$$3,000 \times 1,600 = 4,800,000$$

سرمایه سهام ممتاز ۳,۰۰۰,۰۰۰

صرف سهام ممتاز ۱,۲۰۰,۰۰۰

سود و زیان انباشته ۶۰۰,۰۰۰

بانک ۴,۸۰۰,۰۰۰

ثبت بابت باز خرید سهام ممتاز بر بیش از ارزش دفتری

به همان ارزش که خریدیم به همان مبلغ از سهام خزانه خارج می کنیم

یعنی ۹۵۰ خریدیم به ۹۵۰ خارج می کنیم

$$10,000 \times 1,000 = 10,000,000$$

$$10,000 \times 950 = 9,500,000$$

$$\underline{500,000}$$

صرف سهام خزانه

$$5,000 \times 950 = 4,750,000$$

$$40,000 \times 950 = 38,000,000$$

$$10,000 \times 950 = 9,500,000$$

$$10,000 \times 1,000 = 10,000,000$$

الف : سهام خزانه

۳۸,۰۰۰,۰۰۰

۳۸,۰۰۰,۰۰۰

بانک

۹,۵۰۰,۰۰۰

ب : بانک

۹,۵۰۰,۰۰۰

سهام خزانه

۱۰,۰۰۰,۰۰۰

ج : بانک

۹,۵۰۰,۰۰۰

سهام خزانه

۵۰۰,۰۰۰

صرف سهام خزانه

$$15,000 \times 900 = 13,500,000$$

$$15,000 \times 950 = 14,250,000$$

$$\underline{750,000}$$

۱۳,۵۰۰,۰۰۰

د: بانک

۵۰۰,۰۰۰

صرف سهام خزانه

۲۵۰,۰۰۰

سودوزیان انباشته

۱۴,۲۵۰,۰۰۰

سهام خزانه

چون در ثبت قبلی صرف داشتیم پس صرف را خارج می کنیم به همان مبلغ ۵۰۰,۰۰۰ ریال

$$5,000 \times 950 = 4,750,000$$

$$5,000 \times 1,000 = 5,000,000$$

$$5,000 \times 1,050 = 5,250,000$$

$$\underline{250,000}$$

۵,۰۰۰,۰۰۰

د: سرمایه سهام عادی

۲۵۰,۰۰۰

صرف سهام عادی

۴,۷۵۰,۰۰۰

سهام خزانه

۵۰۰,۰۰۰

سودوزیان انباشته

سهام خزانه

۹,۵۰۰,۰۰۰	۳۸,۰۰۰,۰۰۰
۹,۵۰۰,۰۰۰	
۱۴,۲۵۰,۰۰۰	
۴,۷۵۰,۰۰۰	
۳۸,۰۰۰,۰۰۰	۳۸,۰۰۰,۰۰۰

صرف سهام خزانه

۵۰۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰

سرمایه سهام عادی

۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۵,۰۰۰,۰۰۰

صرف سهام عادی

۲۵۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰

سهام خزانه :

چنانچه شرکت سهامی ، سهام خود را از بازار به قصد فروش مجدد و یا ابطال خریداری نماید ، به اینگونه سهام اصطلاحاً " سهام خزانه گوئیم . سهام خزانه ماهیتی بدهکار دارد ولی در بخش حقوق صاحبان سهام بعنوان یک قلم کاهنده گزارش می گردد . انتشار سهام خزانه در ایران ممنوع است . و دو روش برای حسابداری آن وجود دارد .

الف (روش بهای تمام شده .

ب (روش ارزش اسمی

در روش بهای تمام شده ، سهام خزانه به بهای تمام شده در دفاتر ثبت و به بهای تمام شده نیز از دفاتر خارج می گردد و هر گونه مابه التفاوت به حساب صرف سهام خزانه (در صورت مازاد) و سود و زیان انباشته (در صورت کسری) منظور می گردد . ثبتهای حسابداری آن بشرح زیر است .

<p>(۱) معادل بهای تمام شده فروخته شود .</p> <p style="padding-left: 40px;">بانک xxx</p> <p style="padding-left: 40px;">سهام خزانه xxx</p> <p>(۲) بیش از بهای تمام شده فروخته شود .</p> <p style="padding-left: 40px;">بانک xxx</p> <p style="padding-left: 40px;">سهام خزانه xxx</p> <p style="padding-left: 40px;">صرف سهام خزانه xxx</p> <p>(۳) کمتر از بهای تمام شده فروخته شود .</p> <p style="padding-left: 40px;">بانک xxx</p> <p style="padding-left: 40px;">سود و زیان انباشته xxx</p> <p style="padding-left: 40px;">سهام خزانه xxx</p>	}	<p>سهام خزانه xxx</p> <p>بانک xxx</p> <p>ثبت بابت خرید سهام خزانه</p>
--	---	---

مثال :

شرکت سهامی تهران در ساختار سرمایه خود دارای ۱۵,۰۰۰ سهم عادی ۱,۰۰۰ ریالی است . در صورتی که سود انباشته این شرکت نیز معادل 40,000,000 باشد و رویدادهای زیر در این شرکت اتفاق افتد .

(۱) خرید ۴۰,۰۰۰ سهم از سهام شرکت به قرار هر سهمی ۹۵۰ ریال

(۲) فروش ۱۰,۰۰۰ سهم از سهام خزانه به قرار هر سهمی ۹۵۰ ریال

(۳) فروش ۱۰,۰۰۰ سهم از سهام خزانه به قرار هر سهمی ۱,۰۰۰ ریال

(۴) فروش ۱۵,۰۰۰ سهم از سهام خزانه به قرار هر سهمی ۹۰۰ ریال

(۵) ابطال باقیمانده سهام خزانه با فرض آنکه این سهام در زمان فروش اولیه به قرار هر ۱,۰۵۰ ریال انتشار یافته اند .

مطلوبست :

انجام کلیه ثبت های لازم در دفاتر شرکت سهامی تهران .

سهام خزانة : در این روش در زمان خرید سهام مبنای ثبت ارزش اسمی هر سهم می باشد بنابراین بایستی در زمان خرید هر گونه صرف یکسر شناخته شده در خصوص این سهام نیز از حسابهای خارج گردد در این روش نیز هر گونه مابه التفاوتی به حسابهای صرف سهام خزانة یا سودوزیان انباشته اضافه یا کسر گردد

سهام عادی
۱۰,۰۰۰,۰۰۰

صرف سهام عادی
۵,۰۰۰,۰۰۰

مثال : سؤال ۱۲-۱۲ صفحه ۵۱

سهام خزانة ۲,۰۰۰,۰۰۰

صرف سهام عادی ۱,۰۰۰,۰۰۰

سودوزیان انباشته ۲۰۰,۰۰۰

بانک

$$۱۰,۰۰۰ \times ۱,۰۰۰ = ۱۰,۰۰۰,۰۰۰$$

$$۱۰,۰۰۰ \times ۱,۵۰۰ = ۱۵,۰۰۰,۰۰۰$$

$$\underline{۵,۰۰۰,۰۰۰} \text{ صرف سهام}$$

۹۹۰,۰۰۰

بانک

سهام خزانة ارزش اسمی ۶۰۰,۰۰۰

صرف سهام خزانة ۳۹۰,۰۰۰

۳,۲۰۰,۰۰۰

سهام خریداری شده به ارزش بازار ۳,۲۰۰,۰۰۰ $۲,۰۰۰ \times ۱,۶۰۰ = ۳,۲۰۰,۰۰۰$

هر سهم به ارزش اسمی ۲,۰۰۰,۰۰۰ $۲,۰۰۰ \times ۱۰۰۰ = ۲,۰۰۰,۰۰۰$

صرف سهام عادی ۱,۰۰۰,۰۰۰ $۲,۰۰۰,۰۰۰ \times ۵۰۰ = ۱,۰۰۰,۰۰۰$

فروش سهام خزانة ۹۹۰,۰۰۰ $۶۰۰ \times ۱۶۵۰ = ۹۹۰,۰۰۰$

$$۶۰۰ \times ۱,۰۰۰ = ۶۰۰,۰۰۰$$

$$\underline{۳۹۰,۰۰۰}$$

ارزش اسمی سهام ۵۰۰,۰۰۰ $۵۰۰ \times ۱,۰۰۰ = ۵۰۰,۰۰۰$

ارزش هر سهم در بازار ۷۰۰,۰۰۰ $۵۰۰ \times ۱,۴۰۰ = ۷۰۰,۰۰۰$

$$\underline{۲۰۰,۰۰۰} \text{ صرف سهام خزانة}$$

مبنای ارزش بازار است اگر ارزش بازار مشخص نباشد ارزش دارائی را در نظریه گیریم

۷۰۰,۰۰۰

زمین

۵۰۰,۰۰۰

سهام خزانة ارزش اسمی

۲۰۰,۰۰۰

صرف سهام خزانة

ارزش اسمی هر سهم ۴۰۰,۰۰۰ $۴۰۰ \times ۱,۰۰۰ = ۴۰۰,۰۰۰$

ارزش بازار ۵۲۰,۰۰۰ $۴۰۰ \times ۱,۳۰۰ = ۵۲۰,۰۰۰$

صرف سهام خزانة ۱۲۰,۰۰۰

۵۲۰,۰۰۰

بانک

۴۰۰,۰۰۰

سهام خزانة

۱۲۰,۰۰۰

صرف سهام خزانة

ابطال باقیمانده سهام خزانه $500 \times 1,000 = 500,000$

سرمایه سهام عادی ۵۰۰,۰۰۰

سهام خزانه ۵۰۰,۰۰۰

پاسخ قسمت ب

سهام خزانه $2,000 \times 1,600 = 3,200,000$

سهام خزانه به بهای تمام شده ۳,۲۰۰,۰۰۰

بانک ۳,۲۰۰,۰۰۰

خرید بهای تمام شده $600 \times 1,600 = 960,000$

فروش بازار $600 \times 1,650 = 990,000$

صرف سهام خزانه $\overline{30000}$

بانک ۹۹۰,۰۰۰

سهام خزانه به بهای تمام شده ۹۶۰,۰۰۰

صرف سهام خزانه ۳۰,۰۰۰

ارزش بازار به هنگام واگذاری $500 \times 1,400 = 700,000$

ارزش هر سهم به هنگام خرید $500 \times 1,600 = 800,000$

زمین ۷۰۰,۰۰۰

صرف سهام خزانه ۳۰,۰۰۰

سودوزیان انباشته ۷۰,۰۰۰

سهام خزانه ۸۰۰,۰۰۰

ارزش هر سهم به هنگام فروش $400 \times 1,600 = 640,000$

ارزش سهام خزانه $400 \times 1,600 = 640,000$

زیان ۱۲۰,۰۰۰

بانک ۵۲۰,۰۰۰

سودوزیان انباشته ۱۲۰,۰۰۰

سهام خزانه ۶۴۰,۰۰۰

ارزش هر سهم خریداری شده $۵۰۰ \times ۱,۶۰۰ = ۸۰۰,۰۰۰$ هر سهم به ارزش بازار $۵۰۰ \times ۱,۵۰۰ = ۷۵۰,۰۰۰$

ارزش اسمی هر سهم عادی $۵۰۰ \times ۱,۰۰۰ = ۵۰۰,۰۰۰$

۲۵۰,۰۰۰
سهم خزانه
۸۰۰,۰۰۰

سرمايه سهم عادی ارزش اسمی

۵۰۰,۰۰۰

صرف سهم عادی

۲۵۰,۰۰۰

سودوزيان انباشته

۵۰,۰۰۰

سهم خزانه

۸۰۰,۰۰۰

ثبت بابت ابطال ۵۰۰ سهم عادی

درستون بدهکار پس از ثبت سرمايه سهم عادی ارزش اسمی و صرف سهم عادی مبلغ مابه التفاوت را بدست آورده و بحساب سودوزيان ثبت می کنیم

سود انباشته :

در شرکتهای سهامی هرگونه سود کسب شده در پایان هر سال بحساب سودوزيان انباشته منظور میگردد که بخشی از آن براساس محدودیتهای قانونی و قراردادی در حساب اندوخته منظور گردد و باقیمانده نیز در این حساب انباشت گردد
ثبت حسابداری آن به شرح زیر است :

خلاصه سودوزيان
××
سودوزيان انباشته
××

اندوخته ها :

گاهی اوقات به دلیل وجود محدودیت های قانونی و قراردادی حق توزیع بخشی از سود کسب شده در هر دوره را نداریم به اینگونه محدودیتهای اصطلاحاً اندوخته گوئیم برخی از اندوخته ها که بیشتر حائز اهمیت هستند عبارت است از اندوخته قانونی , اندوخته احتیاطی و اندوخته توسعه و تکمیل

اندوخته قانونی :

شرکتهای سهامی موظفند سالانه ۵٪ یا $\frac{1}{20}$ از سود کسب شده در هر سال را به حسابی تحت عنوان اندوخته قانونی منظور نمایند البته تازمانی که مانده اندوخته ۱۰٪ کل سرمايه شرکت برسد بعد از آن منظور نمودن اندوخته قانونی اختیاری است
ثبت آن به شرح زیر است :

سودوزيان انباشته
××
اندوخته قانونی
××

اندوخته احتیاطی :

یک از محدودیتهای قراردادی جهت توزیع سود در نظر گرفتن اندوخته احتیاطی می باشد این اندوخته نیز بحساب منظور نمودنش کاملاً اختیاری است ولی ممکن است مدیران به دلیل توانائی در پرداخت بدهی های سررسید شده خود بخشی از سود کسب شده خود را بعنوان اندوخته در نظر بگیرند

ثبت حسابداری آن بشرح زیر است

سودوزیان انباشته

xx

xx

اندوخته احتیاطی

اندوخته توسعه و تکمیل :

این اندوخته که امروزه در سازمان های موفق حائز اهمیت است جهت توسعه آتی سازمان بخشی از سود کسب شده بین سهامداران توزیع نمی نمایند که اصطلاحاً به آن اندوخته توسعه و تکمیل گوئیم

ثبت حسابداری آن بشرح زیر است :

xx

xx

اندوخته توسعه و تکمیل

سودوزیان انباشته

سود سهام :

در شرکت های سهامی بخشی از سود کسب شده به یکی از حالت های زیرین سهامداران توزیع می گردد

الف : سود نقدی

ب : سود غیر نقدی

ج : سود تسویه

د: سود سهمی

سود نقدی : چنانچه شرکت از نقدینگی کافی برای توزیع سود برخوردار باشد بهتراست سود نقدی بین سهامداران توزیع نماید در این حالت در شرایط مختلف شرح زیر ثبت می نمائیم :

۱- در زمان اعلام و تصویب سود سهام نقدی بصورت زیر عمل می شود:

سودوزیان انباشته	××
سود نقدی پرداختنی	××

۲- در زمان پرداخت سود نقدی :

سود نقدی پرداختنی	××
بانک	××

سود غیر نقدی :

چنانچه شرکت بخشی از دارایی غیر از وجه نقد را بعنوان سود سهام به سهامداران پرداخت نماید اصطلاحاً به آن سود غیر نقدی پرداختنی گوئیم که می تواند از محل موجودی کالای شرکت یا سایر دارایی های بلا استفاده شرکت باشد

نکته ای که در این خصوص حائز اهمیت است آن است که مبنای واگذاری دارایی غیر نقدی ارزش بازار اینگونه دارایی هامی باشد بنابراین بایستی هر گونه مابه التفاوت نسبت به بهای تمام شده یا ارزش دفتری بلافاصله بعنوان سودیازیان ناشی از واگذاری دارایی شناسائی گردد.

ثبت حسابداری آن به شرح زیر است :

۱- در زمان اعلام و تصویب سود سهام غیر نقدی

سودوزیان انباشته	××
سود غیر نقدی پرداختنی	××

۲- در زمان پرداخت سود غیر نقدی

سود غیر نقدی پرداختنی	××
دارایی	××

مثال : شرکت سهامی کیوان در پایان سال ۸۹ سود خالصی معادل ۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال کسب نموده است که قصد توزیع ۸۰٪ از آن را بین سهامداران خود دارد در صورتی که ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال سود نقدی به سهامداران پرداخت نماید و باقیمانده را بصورت غیر نقدی واگذار نماید

مطلوب است انجام کلیه ثبت های لازم با فرض بر آنکه این شرکت بخشی از تولیدات خود را که بهای تمام شده آن ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال و ارزش بازار آن ۱۴۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال است را بصورت سود غیر نقدی توزیع نموده باشد

۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰ خلاصه سود و زیان انباشته

۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰ سود و زیان انباشته

ثبت بابت انتقال سود دوره به سود و زیان انباشته

۱۳۹۰/۰۴/۱۵ سود و زیان انباشته ۲۴۰,۰۰۰,۰۰۰ $300,000,000 \times 80\% = 240,000,000$

۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ سود نقدی پرداختنی

۱۴۰,۰۰۰,۰۰۰ سود غیر نقدی پرداختنی

ثبت بابت .....

زمانی که سود نقدی را پرداخت می کنیم

۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ سود نقدی پرداختنی ۱۳۹۰/۰۶/۳۰

۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ بانک

بهای بازار را در نظرمی گیریم و به بهای تمام شده واگذار می کنیم

۱۴۰,۰۰۰,۰۰۰ سود غیر نقدی پرداختنی ۱۳۹۰/۰۶/۳۰

۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ موجودی کالا

۴۰,۰۰۰,۰۰۰ سود ناشی از واگذاری موجودی کالا

سود تسویه :

چنانچه شرکتهای سهامی بخشی یا تمامی از اندوخته ها (البته باستثناء اندوخته قانونی) و یا صرف سهام را بین سهامداران توزیع نماید اصطلاحاً به آن سود تسویه گوئیم در این حالت از محل حساب سود و زیان انباشته سود توزیع نمیگردد و خود سود تسویه می تواند بصورت نقدی، غیر نقدی یا سهمی باشد ثبت حسابداری آن بشرح زیر است

×× صرف سهام عادی

×× اندوخته ها

×× سود سهام نقدی / غیر نقدی / سهمی

ثبت بابت اعلام و تصویب سود تسویه

سود سهمی :

چنانچه شرکت از نقدینگی کافی برای توزیع سود نقدی برخوردار نباشد دارائی غیر نقدی نیز برای توزیع وجود نداشته باشد در اینصورت سود بصورت سهمی بین سهامداران توزیع می گردد یعنی بجای دارائی نقد و غیر نقد به سهامداران از سهام شرکت داده می شود سود سهمی یک نمایش یا مانور مالی است که در آن نه دارائی هانه بدهیها و نه مانده حقوق صاحبان سهام تغییری کند برای توزیع سود به صورت سهمی دو حالت وجود دارد

الف : سود سهمی کمتر از ۲۰٪ تا ۲۵٪ سهام منتشره قبلی باشد

ب: سود سهمی بیش از ۲۰٪ تا ۲۵٪ سهام منتشره قبلی باشد.

که **در حالت اول** مبنای ثبت در دفاتر ارزش بازار سهام واگذار شده بعنوان سود سهمی می باشد. بنابراین بایستی هرگونه صرف یا کسری نیز شناسائی و ثبت گردد. ولی **در حالت دوم** مبنای ثبت در دفاتر ارزش اسمی سهام است بنابراین هر چند ارزش بازار متفاوت از ارزش اسمی باشد حق شناسائی هیچگونه صرف یا کسری وجود ندارد در حالت کلی شرح زیر ثبت می نمائیم .

xx

سود و زیان انباشته

xx

سود سهمی پرداختنی

xx

سود سهمی پرداختنی

xx

سرمایه سهام عادی

مثال : شرکت سهراب در ساختار سرمایه سرمایه خود ۱۰۰,۰۰۰ سهم عادی ۱,۰۰۰ ریالی دارد این شرکت قصد دارد به سهامداران سود سهمی پرداخت نماید

مطلوب است انجام ثبت های لازم در دوفرض مستقل زیر:

الف : تعداد سهام منتشره بعنوان سود سهمی معادل ۱۵,۰۰۰ سهم ارزش بازار هر سهم ۱,۰۲۰ ریال .

ب : تعداد سهام منتشره بعنوان سود سهمی معادل ۳۰,۰۰۰ سهم ارزش بازار هر سهم ۱,۰۲۰ ریال .

الف

$$۱۵۰۰۰ \times ۱,۰۲۰ = ۱۵,۳۰۰,۰۰۰ \quad \text{ارزش بازار}$$

$$۱۵,۰۰۰ \times ۱,۰۰۰ = ۱۵,۰۰۰,۰۰۰ \quad \text{ارزش اسمی}$$

صرف سهام عادی 30000

۱۵,۳۰۰,۰۰۰

سود و زیان انباشته

۱۵,۳۰۰,۰۰۰

سود سهمی پرداختنی

بابت تصویب و اعلام سود

	۱۵,۳۰۰,۰۰۰	سود سهمی پرداختنی
	۱۵,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه سهام عادی
	۳۰۰,۰۰۰	صرف سهام عادی
		بابت .....
		ب : ارزش اسمی
سود سهمی پرداختنی	$30,000 \times 1,000 = 30,000,000$	
	$\frac{30,000}{10,000} = 3\%$	
	۳۰,۰۰۰,۰۰۰	سودوزیان انباشته
۳۰,۰۰۰,۰۰۰	سود سهمی پرداختنی	
<hr/>		
	۳۰,۰۰۰,۰۰۰	سود سهمی پرداختنی
۳۰,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه سهام عادی	
		بابت پرداخت سود سهمی

نکته : چون سود سهمی بیش از ۲۵٪ است فقط بر طبق ارزش اسمی محاسبه می گردد ارزش بازار را تاثیر نمی گذاریم
بدهیهای بلند مدت :

اوراق قرضه سندی است که صادر کننده تعهد می نماید مبلغ یا مبالغ مشخص را در تاریخهای معین شامل اصل و بهره به دارنده گان اوراق بپردازد اوراق قرضه به دودسته عادی و سریال تقسیم می شوند.

اوراق قرضه عادی :

نوعی از اوراق قرضه می باشند که اصل آن در سر رسید قابل پرداخت است و فقط در طی دوره های مختلف بهره مربوطه آن پرداخت می گردد.

اوراق قرضه سریال :

نوعی از اوراق قرضه است که در هر دوره همزمان با پرداخت بهره بخشی از اصل آن نیز پرداخت می گردد

حسابدار اوراق قرضه :

همانطور که گفته شد دوروش برای اوراق قرضه , شامل اوراق قرضه عادی و سریال وجود دارد که ثبت های حسابداری آن نیز کمی باهم متفاوت است

انتشار اوراق قرضه عادی :

ممکن است اوراق قرضه به مبلغ اسمی ، بیش از مبلغ اسمی (صرف) یا کمتر از مبلغ اسمی (به کسر) منتشر گردد که ثبت های حسابداری آن در سه حالت پیش گفته هم در دفاتر سرمایه گذار و هم در دفاتر سرمایه پذیر به شرح زیر است .

محاسبات اوراق قرضه به مبلغ اسمی

دفاتر خریدار (سهام گذار)	دفاتر فروشنده (سهام پذیر)
الف: به ارزش اسمی فروخته شود	ب : به ارزش اسمی فروخته شود
بانک ××	سرمایه گذاری در اوراق قرضه ××
اوراق قرضه پرداختنی ××	بانک ××
<u>ثبت بابت انتشار و فروش اوراق قرضه</u>	<u>ثبت بابت سرمایه گذاری در اوراق قرضه</u>
هزینه مالی (بهره) ××	بانک ××
بانک ××	درآمد سرمایه گذاری ××
<u>ثبت بابت پرداخت بهره اوراق قرضه</u>	<u>ثبت بابت دریافت سود سرمایه گذاری اوراق قرضه</u>
اوراق قرضه پرداختنی ××	بانک ××
بانک ××	سرمایه گذاری اوراق قرضه ××
<u>ثبت بابت اصل اوراق قرضه در سررسید</u>	<u>ثبت بابت دریافت اصل سرمایه گذاری در سررسید</u>

محاسبات اوراق قرضه به ارزش اسمی به کسر

دفاتر خریدار (سرمایه گذار)	دفاتر فروشنده (سهام پذیر)
ب : به ارزش اسمی فروخته شود	الف: به کمتر از ارزش اسمی فروخته شود (به کسر)
بانک ××	سرمایه گذاری در اوراق قرضه ××
کسر اوراق قرضه ××	بانک ××
اوراق قرضه پرداختنی ××	اوراق قرضه پرداختنی ××
<u>ثبت بابت سرمایه گذاری در اوراق قرضه</u>	<u>ثبت بابت انتشار اوراق قرضه به کمتر از ارزش اسمی</u>

هزینه مالی (بهره) ×× بانک ××	
کسراوراق قرضه ×× سرمایه گذاری اوراق قرضه ××	
بانک ××	درآمد سرمایه گذاری ××
<u>ثبت بابت پرداخت هزینه مالی</u>	<u>ثبت بابت ثبت درآمد سرمایه گذاری</u>

اوراق قرضه پرداختی ×× بانک ××	
بانک ××	سرمایه گذاری در اوراق قرضه ××
<u>ثبت بابت اصل اوراق قرضه در رسید</u>	<u>ثبت بابت دریافت اصل سرمایه گذاری در رسید</u>

محاسبات اوراق قرضه به ارزش اسمی به صرف

دفاتر خریدار (سرمایه گذار)

ب : به ارزش اسمی فروخته شود

ثبت بابت سرمایه گذاری در اوراق قرضه

دفاتر فروشنده (سهام پذیر)

الف: به بیش از ارزش اسمی فروخته شود (به صرف)

بانک ×× سرمایه گذاری در اوراق قرضه ××

اوراق قرضه پرداختی ×× بانک ××

صرف اوراق قرضه ××

ثبت بابت انتشار اوراق به کمتر از ارزش اسمی

هزینه مالی بهره ×× بانک ××	
صرف اوراق قرضه ××	درآمد سرمایه گذاری ××
بانک ××	سرمایه گذاری در اوراق قرضه ××
<u>ثبت بابت پرداخت هزینه مالی</u>	<u>ثبت بابت درآمد سرمایه گذاری</u>

اوراق قرضه پرداختی ×× بانک ××	
بانک ××	سرمایه گذاری در اوراق قرضه ××
<u>ثبت بابت پرداخت اوراق قرضه در رسید</u>	<u>ثبت بابت دریافت سرمایه گذاری</u>

مثال :

شرکت بهمن اقدام به انتشار ۱۰۰,۰۰۰ ورقه قرضه ۱,۰۰۰ ریالی می نماید چنانچه نرخ بهره این اوراق ۱۰٪ باشد و اوراق دوساله مطلوب است محاسبه نمائید کلیه ثبت های لازم را در دفاتر این شرکت و شرکت مهر با فرض آنکه کل اوراق را شرکت مهر خریداری نموده باشد و در سه حالت مستقل زیر:

الف : اوراق قرضه به ارزش اسمی فروخته شده باشد

ب : اوراق قرضه ۵٪ کمتر از ارزش اسمی فروخته شده باشد

ج : اوراق قرضه ۱۰٪ بیش از ارزش اسمی فروخته شده باشد

در اصطلاح صرف و کسریه روش خط مستقیم در نظر گرفته شود

$$\begin{array}{r} 100,000 \times 1,000 = 100,000,000 \\ \times 10\% \\ \hline 10,000,000 \end{array}$$

$$100,000,000 + 10,000,000 = 110,000,000$$

$$1,000 \times 5 = 50$$

$$1,000 - 50 = 950$$

$$1,000 \times 950 = 950,000,000$$

در اینجا گفته شده دوساله ، صرف و کسر را تقسیم بر ۲ می کنیم به ارزش بازار کاری نداریم نسبت به ارزش اسمی بهره پرداخت می کنیم .

$$1,000 \times 100 = 100,000,000$$
دفاتر فروشنده (سهام پذیر)**دفاتر فروشنده (سهام پذیر)**

۱۱۰,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه گذاری در اوراق قرضه	۱۱۰,۰۰۰,۰۰۰	بانک
۱۱۰,۰۰۰,۰۰۰	بانک	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	اوراق قرضه پرداختی
		۱۰,۰۰۰,۰۰۰	صرف اوراق قرضه
	<u>ثبت بابت سرمایه گذاری در اوراق قرضه</u>		<u>ثبت بابت انتشار اوراق به بیش از ارزش اسمی</u>

۱۰,۰۰۰,۰۰۰	بانک	۵,۰۰۰,۰۰۰	هزینه مالی (بهره)
۵,۰۰۰,۰۰۰	درآمد سرمایه گذاری	۵,۰۰۰,۰۰۰	صرف اوراق قرضه
۵,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه گذاری در اوراق قرضه		بانک
	<u>ثبت بابت درآمد سرمایه گذاری</u>		<u>ثبت بابت پرداخت هزینه مالی</u>

۱۰,۰۰۰,۰۰۰	بانک	۵,۰۰۰,۰۰۰	هزینه مالی (بهره)
۵,۰۰۰,۰۰۰	درآمد سرمایه گذاری	۵,۰۰۰,۰۰۰	صرف اوراق قرضه
۵,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه گذاری در اوراق قرضه		بانک
	<u>ثبت بابت درآمد سرمایه گذاری</u>		<u>ثبت بابت پرداخت هزینه مالی</u>

۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	بانک	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	اوراق قرضه پرداختی
۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	سرمایه گذاری در اوراق قرضه	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	بانک
	ثبت بابت دریافت سرمایه گذاری		ثبت بابت پرداخت اوراق قرضه در سررسید

$$100,000,000 \times 10\% = 10,000,000$$

$$\frac{10,000,000}{2} = 5,000,000$$

صرف اوراق قرضه	
۱۰,۰۰۰,۰۰۰	استهلاک سال اول
۵,۰۰۰,۰۰۰	استهلاک سال اول

محاسبه ارزش بازار اوراق قرضه :

جهت محاسبه ارزش بازار اوراق قرضه نیاز است مجموع ارزش فعلی، ارزش اسمی اوراق قرضه و ارزش فعلی بهره های پرداختی محاسبه گردد رقم بدست آمده بعنوان ارزش بازار اوراق قرضه در نظر گرفته می شود یعنی آنکه بشرح زیر قابل محاسبه است

نکته :

چنانچه نرخ بهره بازار برابر نرخ بهره اوراق قرضه منتشر شده باشد منتشر شده باشد هیچگونه صرفی تصور نمی شود ولی چنانچه نرخ بهره بازار بیش از نرخ بهره اوراق قرضه منتشر شده باشد انتظار کسری شود بالعکس یعنی چنانچه نرخ بهره بازار کمتر از نرخ بهره اوراق قرضه منتشر شده باشد انتظار صرف می شود.

$$pv = \frac{1}{(1+i)^n} \times p. = A$$

ارزش اسمی اوراق

$$pv = \frac{1 - \frac{1}{(1+i)^n}}{i} \times p. = B$$

بهره پرداخت شده

ارزش فعلی یک ریال

ارزش فعلی اقساط

انتشار اوراق بین تاریخ ها

باتوجه به آنکه اوراق قرضه دارای کوپن های بهره می باشد که هر کوپن معرف بهره یک دوره است بنابراین چنانچه اوراق قرضه بین تاریخ های پرداخت بهره فروخته شود شرکت آن بخش از بهره را که تحقق یافته است به همراه بهای اوراق دریافت می نماید تا در سررسید اولین دوره پرداخت بهره، بهره کل دوره را پرداخت نماید

مثال :

شرکت شیراز اقدام به صدور ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال اوراق قرضه ۱۰٪ می نماید در صورتی که این اوراق در تاریخ ۱۰/۲/۳۱ فروخته شود و بهره اوراق در پایان هر شش ماه (۱۰/۶/۳۱ و ۱۲/۲۹) قابل پرداخت باشد

مطلوب است انجام کلیه ثبت های لازم در خصوص این اوراق قرضه و برای سال اول .

$$10000000 \times 10\% \times \frac{5}{12} = 5,000,000$$

بهره هر دوره ۵ ماهه

$$10000000 \times 10\% \times \frac{2}{12} = 1,666,667$$

چون در ۰۲/۳۱ فروخته شده و پس این مبلغ از خریداری می گیریم

$$100,000,000 + 1,666,667 = 101,666,667$$

یعنی چون در ۰۲/۳۱ فروخته شده پس این مبلغ را از خریداری می گیریم

/۰۲/۳۱

بانک	۱۰۱,۶۶۶,۶۶۷
اوراق قرضه پرداختی	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰
بهره پرداختی	۱,۶۶۶,۶۶۷

هزینه مالی	۳,۳۳۳,۳۳۳
بهره پرداختی	۱,۶۶۶,۶۶۷
بانک	۵,۰۰۰,۰۰۰

هزینه مالی	۵,۰۰۰,۰۰۰
بانک	۵,۰۰۰,۰۰۰

نکته : بهره پرداختی جزء بدهی های جاری و بهره دریافتی جزء دارائی های جاری

اوراق قرضه سریال :

نوعی از اوراق قرضه است که همزمان با دوره های پرداخت بهره بخشی از اصل اوراق قرضه نیز پرداخت می گردد برای اوراق

قرضه سریال دو حالت ممکن است اتفاق افتد

الف : تنهاصل اوراق بایکدیگر برابر باشد

ب : اصل و بهره اوراق بایکدیگر برابر باشند

مثال :

شرکت آذین در ابتدای سال ۸۰ اقدام به انتشار ۸۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال ورقه قرضه می نماید در صورتی که نرخ بهره اوراق

۱۰٪ باشد و این اوراق ۴ ساله باشد.

مطلوب است انجام کلیه ثبت های لازم در دو فرض مستقل زیر.

الف : تنهاصل اوراق باهم برابر باشند

ب : اصل و بهره اوراق باهم برابر باشند

پاسخ الف : وقتی دوره پرداخت بهره تعیین نمی شود یعنی سالی یک بار

هر سال ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال مستهلک می شود

$$۸۰,۰۰۰,۰۰۰ \div ۴ = ۲۰,۰۰۰,۰۰۰$$

هرسال به همراه بهره ۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال از اصل اوراق رانیز بازپرداخت می کنیم

$$۸۰ \times \%1۰ = ۸,۰۰۰,۰۰۰$$

اوراق قرضه پرداختنی	
۸۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰
۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰
۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰
۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰

۸۰,۰۰۰,۰۰۰	بانک
۸۰,۰۰۰,۰۰۰	اوراق قرضه پرداختنی
	×۱ / ۱۲ / ۲۹
۸,۰۰۰,۰۰۰	هزینه مالی
۲۰,۰۰۰,۰۰۰	اوراق قرضه پرداختنی
۲۸,۰۰۰,۰۰۰	بانک

×۲ / ۱۲ / ۲۹

۶,۰۰۰,۰۰۰ هزینه مالی

$$۶۰,۰۰۰,۰۰۰ \times \%1۰ = ۶,۰۰۰,۰۰۰$$

$$۲۰,۰۰۰,۰۰۰ + ۶,۰۰۰,۰۰۰ = ۲۶,۰۰۰,۰۰۰$$

۲۰,۰۰۰,۰۰۰	اوراق قرضه پرداختنی
۲۶,۰۰۰,۰۰۰	بانک

×۳ / ۱۲ / ۲۹

۴,۰۰۰,۰۰۰ هزینه مالی

$$۴۰,۰۰۰,۰۰۰ \times \%1۰ = ۴,۰۰۰,۰۰۰$$

$$۲۰,۰۰۰,۰۰۰ + ۴,۰۰۰,۰۰۰ = ۲۴,۰۰۰,۰۰۰$$

۲۰,۰۰۰,۰۰۰	اوراق قرضه پرداختنی
۲۴,۰۰۰,۰۰۰	اوراق قرضه پرداختنی

×۳ / ۱۲ / ۲۹

۲,۰۰۰,۰۰۰ هزینه مالی

$$۲۰,۰۰۰,۰۰۰ \times \%1۰ = ۲,۰۰۰,۰۰۰$$

$$۲,۰۰۰,۰۰۰ + ۲,۰۰۰,۰۰۰ = ۲۲,۰۰۰,۰۰۰$$

۲۰,۰۰۰,۰۰۰	اوراق قرضه پرداختنی
۲۲,۰۰۰,۰۰۰	اوراق قرضه پرداختنی

دوره	اصل و بهره	بهره	اصل	مانده
مانده ابتدای دوره	۰	۰	۰	۸۰,۰۰۰,۰۰۰
۱	۲۸,۰۰۰,۰۰۰	۸,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۶۰,۰۰۰,۰۰۰
۲	۲۶,۰۰۰,۰۰۰	۶,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰
۳	۲۴,۰۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰
۴	۲۲,۰۰۰,۰۰۰	۲,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۰

در این قسمت برای اینکه اصل بهره بایکدیگر برابر باشد باید از فرمول زیر استفاده کرد

برای 4 سال ثابت می گذاریم $PV = \frac{1 - \frac{1}{(1 + 10\%)^4}}{10\%} \times x = 80000000$

$x = 25,237,664$

پاسخ ب :

جدول اصل و بهره اوراق قرضه

دوره	اصل و بهره	بهره	اصل	مانده
مانده ابتدای دوره				۸۰,۰۰۰,۰۰۰
۱	۲۵,۲۳۷,۶۶۴	۸,۰۰۰,۰۰۰	۱۷,۲۳۷,۶۶۴	۶۲,۷۶۲,۳۳۶
۲	۲۵,۲۳۷,۶۶۴	۶,۲۷۶,۲۳۳	۱۸,۹۶۱,۴۳۱	۴۳,۸۰۰,۹۰۵
۳	۲۵,۲۳۷,۶۶۴	۴,۳۸۰,۰۹۰	۲۰,۸۵۷,۵۷۴	۲۲,۹۴۳,۳۳۱
۴	۲۵,۲۳۷,۶۶۴	۲,۲۹۴,۳۳۳	۲۲,۹۴۳,۳۳۱	.

بانک ۸۰,۰۰۰,۰۰۰

۸۰,۰۰۰,۰۰۰

اوراق قرضه پرداختنی

× ۱/۱۲/۲۹

۸,۰۰۰,۰۰۰

هزینه مالی

۱۷,۲۳۷,۶۶۴

اوراق قرضه پرداختنی

۲۵,۲۳۷,۶۶۴

بانک

× ۲/۱۲/۲۹

۶,۲۷۶,۲۳۴

هزینه مالی

۱۸,۹۶۱,۴۳۱

اوراق قرضه پرداختنی

۲۵,۲۳۷,۶۶۴

بانک

× ۳/۱۲/۲۹

۴,۳۸۰,۰۹۰

هزینه مالی

۲۰,۸۵۷,۵۷۴

اوراق قرضه پرداختنی

۲۵,۲۳۷,۶۶۴

بانک

× ۴/۱۲/۲۹

۲,۲۹۴,۳۳۳

هزینه مالی

۲۲,۹۴۳,۳۳۱

اوراق قرضه پرداختنی

۲۵,۲۳۷,۶۶۴

بانک

اوراق قرضه پرداختنی

۸۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۷,۲۳۷,۶۶۴
	۱۸,۹۶۱,۴۳۱
	۲۰,۸۵۷,۵۷۴
	۲۲,۹۴۳,۳۳۱
۸۰,۰۰۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰,۰۰۰

اسناد پرداختی بلندمدت: چنانچه اسناد پرداختی بلندمدت واسطه خریدارانی ثابت قرار گیرد بایستی ارزش فعلی اسناد پرداخت شده مبنای ثبت قرار گیرد بایستی ارزش فعلی اسناد پرداخت شده مبنای ثبت در دفاتر واقع گردد و هرگونه مابه التفاوتی بعنوان کسرا اسناد پرداختی شناسائی شده و در طی عمر مفید اسناد مستهلک (به هزینه بهره) گردد

مثال: **شرکت آید** اماشین آلاتی را در قبال صدر ۴ برگ سفته ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریالی خریداری می نماید چنانچه این اسناد قابل پرداخت در پایان هر سال باشند و نرخ بهره بازار ۱۲٪ باشد.

مطلوب است انجام کلیه ثبت های لازم در دفاتر این شرکت و در خصوص خرید این ماشین آلات .

ارزش دفتری ماشین آلات $10000000 \times 4 = 40000000$

$$pv = \frac{1 - \frac{1}{(1 + \%12)^4}}{\%12} \times 10000000 = 303,734,935$$

$$400,000,000 - 96,265,065 = 303,734,935$$

اسناد پرداختی	
۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰

سال اول :

ماشین آلات ۳۰۳,۷۳۴,۹۳۵
 کسرا اسناد پرداختی ۹۶,۲۶۵,۰۶۵
 اسناد پرداختی ۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰

$$303,734,935 \times \%12 = 36,448,192$$

هزینه بهره مالی سال اول

سال دوم :

هزینه مالی ۳۶,۴۴۸,۱۹۲
 اسناد پرداختی ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰

کسرا اسناد پرداختی ۳۶,۴۴۸,۱۹۲
 بانک ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰

$$300,000,000 - 59,816,973 = 240,183,027$$

سال سوم :

هزینه مالی ۲۸,۸۲۱,۹۶۳
 اسناد پرداختی ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰

کسرا اسناد پرداختی ۲۸,۸۲۱,۹۶۳
 بانک ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰

هزینه بهره سال دوم $240,183,027 \times 12\% = 28,821,963$

هزینه مالی	
	۳۶,۴۴۸,۱۹۲
	۲۸,۸۲۱,۹۷۵
	۲۰,۲۸۰,۶۱۲
	۱۰,۷۱۴,۲۸۶
	<u>۹۶,۲۶۵,۰۶۵</u>

بانک	
۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	
۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	
۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	
۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	
	<u>۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰</u>

۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰
- ۹۶,۲۶۵,۰۶۵
<u>۳۰۳,۷۳۴,۹۳۵</u>
× ۱۲٪
<u>۳۶,۴۴۸,۱۹۲</u>

۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰
- ۵۹,۸۱۶,۹۷۳
<u>۲۴۰,۱۸۳,۰۲۷</u>
× ۱۲٪
<u>۲۸,۸۲۱,۹۶۳</u>

برای مستهلک کردن اسناد خالص رادرنظرمی گیریم

$$200,000,000 - 30,995,090 = 169,005,102$$

$$169,005,102 \times 12\% = 30,280,599$$

سال چهارم :

۲۰,۲۸۰,۶۱۱

هزینه مالی

۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰

اسناد پرداختنی

۳۰,۲۸۰,۶۱۱

کسر اسناد پرداختنی

۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰

اسناد پرداختنی

سال پنجم :

$$100,000,000 - 10,714,286 = 89,285,714$$

$$89,285,714 \times 12\% = 10,714,286$$

۱۰,۷۱۴,۲۸۶

هزینه مالی

۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰

اسناد پرداختنی

۱۰,۷۱۴,۲۸۶

کسر اسناد پرداختنی

اسناد پرداختنی مزایای پایان خدمت کارکنان

۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰

سازمانها موظفند به ماخذ آخرین حقوق کارکنان و به ازای هر سال فعالیت یک ماه بعنوان مزایای پایان خدمت پرداخت نمایند بنابراین برای رعایت نمودن اصل تطابق هزینه درآمد سازمانها در پایان هر سال و توجه به آخرین حقوق ذخیره ای برای مزایای پایان خدمت در نظر می گیرند که این ذخیره نیاز است در سالهای بعدی با توجه به تغییر در حقوق تعدیل گردد.

مثال :

آقایان الف , ب و ج که حقوق آنها در پایان سال به ترتیب معادل ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال , ۱۵,۰۰۰,۰۰۰ و ۱۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال می باشد. بعنوان کارمند در سازمان مشغول به فعالیت هستند و مطلوب است تهیه نمائید ذخیره مزایای پایان خدمت را برای این سازمان با فرض آنکه آقای **الف** و **ب** در ابتدای سال و آقای **ج** در ابتدای مهرماه در شرکت استخدام شده باشند

ذخیره مزایای پایان خدمت	
۴۰,۰۰۰,۰۰۰	
۵۸,۰۰۰,۰۰۰	
۹۸,۰۰۰,۰۰۰	۱۸,۰۰۰,۰۰۰
۸۰,۰۰۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰,۰۰۰

حقوق آقای الف : ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال

حقوق آقای ب : ۱۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال

حقوق آقای ج : ۱۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال

هزینه مزایای پایان خدمت ۴۰,۰۰۰,۰۰۰

ذخیره مزایای پایان خدمت ۴۰,۰۰۰,۰۰۰

مثال : با توجه به اطلاعات مثال پیش گفته چنانچه حقوق کارکنان در سال دوم فعالیت شان به ترتیب ۲۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال , ۱۸,۰۰۰,۰۰۰ ریال و ۱۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال گردیده باشد.

مطلوب است ضمن محاسبه ذخیره مزایای پایان خدمت برای سال جاری ثبت های لازم را نیز در دو فرض مستقل زیر انجام دهید
الف : آقای ج در پایان سال دوم با شرکت تسویه حساب نماید
ب : آقای ج در پایان خردادماه سال سوم با شرکت تسویه حساب نماید و حقوق در سال سوم ۱۲,۵۰۰,۰۰۰ ریال تعیین شده است

$$\left. \begin{aligned} 12,500,000 \times \frac{3}{12} &= 3,125,000 \\ 12,500,000 \times 1/5 &= 18,750,000 \end{aligned} \right\} 21,875,000$$

$$22,000,000 \times 2 = 44,000,000$$

$$18,000,000 \times 2 = 36,000,000$$

$$12,000,000 \times 1/5 = 18,000,000$$

$$\underline{\hspace{10em}} \\ 98,000,000$$

$$98,000,000 - 40,000,000 = 58,000,000$$

× ۱ / ۱۲ / ۲۹

هزینه مزایای پایان خدمت ۵۸,۰۰۰,۰۰۰

ذخیره مزایای پایان خدمت ۵۸,۰۰۰,۰۰۰

× ۲ / ۱۲ / ۲۹

ذخیره مزایای پایان خدمت ۱۸,۰۰۰,۰۰۰

بانک ۱۸,۰۰۰,۰۰۰

× ۳ / ۰۲ / ۳۱

هزینه مزایای پایان خدمت ۳,۸۷۵,۰۰۰

ذخیره مزایای پایان خدمت ۱۸,۰۰۰,۰۰۰

بانک ۲۱,۸۷۵,۰۰۰

الف :

	حقوق ماهیانه سال اول		حقوق ماهیانه سال اول		
$22,000,000 \times \frac{24}{12} = 44,000,000$	۴۴,۰۰۰,۰۰۰	۲۲,۰۰۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۸۶/۱۱/۰۱	الف :
$18,000,000 \times \frac{24}{12} = 36,000,000$	۳۶,۰۰۰,۰۰۰	۱۸,۰۰۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰,۰۰۰	۸۷/۰۱/۰۱	ب :
$12,000,000 \times \frac{18}{12} = 18,000,000$	۱۸,۰۰۰,۰۰۰	۱۲,۰۰۰,۰۰۰		۱۳۸۷/۰۷/۰۱	ج :
	۹۸,۰۰۰,۰۰۰ سال دوم				
$12,000,000 \div \frac{6}{12} = \frac{1,000,000}{4,000,000}$					
		سال سوم			
$12,500,000 \times \frac{21}{12} = 21,875,000$					